

BAHASA SEMAI

Tahun 4

Penulis

Asmidar a/p Anjang
Mazlina binti Alang
Nghah Iney a/p Bah Alang

Editor

Azizah binti Ahmad
Nada Haifaa binti Remlle

Pereka Bentuk

Dalila binti Kamarudin

Ilustrator

Muhamad Firdaus
bin Haji Omar

DBP

Dewan Bahasa dan Pustaka
Kuala Lumpur
2019

KEMENTERIAN PENDIDIKAN MALAYSIA

No. Siri Buku: 0019

KK 499-221-0102081-49-2485-2010I
ISBN 978-983-49-2485-0

Cetakan Pertama 2019
© Kementerian Pendidikan Malaysia 2019

Hak Cipta Terpelihara. Mana-mana bahan dalam buku ini tidak dibenarkan diterbitkan semula, disimpan dalam cara yang boleh dipergunakan lagi, ataupun dipindahkan dalam sebarang bentuk atau cara, baik dengan cara elektronik, mekanik, penggambaran semula mahupun dengan cara perakaman tanpa kebenaran terlebih dahulu daripada Ketua Pengarah Pelajaran Malaysia, Kementerian Pendidikan Malaysia. Perundingan tertakluk kepada perkiraan royalti atau honorarium.

Diterbitkan untuk Kementerian Pendidikan Malaysia oleh:

Dewan Bahasa dan Pustaka,
Jalan Dewan Bahasa,
50460 Kuala Lumpur.
No. Telefon: 03-21479000 (8 talian)
No. Faksimile: 03-21479643
Laman Web: <http://www.dbp.gov.my>

Reka Letak Grafik:
MPH Group Printing (M) Sdn. Bhd.

Muka Taip Teks: Azim
Saiz Muka Taip Teks: 14 poin

Dicetak oleh:
Percetakan Tabah Sdn. Bhd.,
No. 15, Jalan Nilam 1/8,
Taman Perindustrian Teknologi Tinggi Subang,
Batu 3, 40000 Shah Alam,
Selangor Darul Ehsan.

Penerbitan buku teks ini melibatkan kerjasama banyak pihak. Sekalung penghargaan dan terima kasih ditujukan kepada semua pihak yang terlibat:

- Jawatankuasa Penyemakan Naskah Sedia Kamera, Bahagian Sumber dan Teknologi Pendidikan, Kementerian Pendidikan Malaysia.
- Pegawai-pegawai Bahagian Sumber dan Teknologi Pendidikan dan Bahagian Pembangunan Kurikulum, Kementerian Pendidikan Malaysia.
- Jawatankuasa Peningkatan Mutu, Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Panel Pembaca Luar, Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Pos Malaysia Berhad.
- Jabatan Perikanan Sabah.
- Sekolah Kebangsaan Ayer Denak, Perak.
- Sekolah Kebangsaan Bidor, Perak.
- Sekolah Kebangsaan Pos Dipang, Perak.

Terima kasih juga ditujukan kepada organisasi dan orang perseorangan yang bersama-sama menjayakan penerbitan buku teks ini.

Pemulak	iv
Pekenal	vi

TEMA 1: Duniak Eng

UNIT 1	Agok Pejendak Mase	2
UNIT 2	Sernang Mai Jengoi	7
UNIT 3	Kerjak Deg Eng	12
UNIT 4	Juk Ektip	17
UNIT 5	Peringak Haknuk	22
UNIT 6	Peringak Bedisiplen	27
UNIT 7	Kenten Jik Kretip	32
Pekukoh		37
Benacak Luas		38

TEMA 2: Duniak Cerite

UNIT 8	Cerite Mai Engrak	40
UNIT 9	Kesah Peteri	45
UNIT 10	Kesah Sinui	50
UNIT 11	Yas ju Serag	55
UNIT 12	Suarak Nus Unjeh	60
UNIT 13	Ektiviti Mol Minggu	65
UNIT 14	Gus Cuti Sekolah	70
Pekukoh		75
Benacak Luas		76

TEMA 3: Duniak Lemu Penanei

UNIT 15	Hihok Menatag Hik Tok Rugik	78
UNIT 16	Jenim ku Kerileng	83
UNIT 17	Ha Paneika?	88
UNIT 18	Teknoloji Belaer	93
UNIT 19	Teknoloji Gu Canggeh	98
UNIT 20	Berakkah Cerendig	103
UNIT 21	Bei Higunak Ma Hibelajar	108
Pekukoh		113
Benacak Luas		114

Pemulak

Standard Kenandug ru Standard Belajar kateh Standard Kurikulum Bahasa Semai Sekolah Rendah bigubal ha petukok lemu penanei mureb. Kayat ajeh, mureb buleh naibelajar bebegi bidag lemu penanei de kirentas mase bekan taleh ha mureb kihergak ru kipelerkat tradisi kateh pruses pembelajaran tapik naibelajar lemu pai de kiseryap ranis enai ha mase pigoi.

Hik diharap kiyosloh rakyat Malaysia de belemu penanei, beterampel, bekelakuk bor, betanggongjawab ru beupaye kicapei senejahtere dirik serte kiog senumbang nu neharmoni ru nemakmor peringak, masarakat ru negare.

Bob teks Bahasa Semai bisediak ru neharap pitak guru naisediak pengajaran ru belajar de bekesan dek mureb naiberkep cenempet de bihod kateh abad ke-21. Ku idaknij pembelajaran tahut 4 adeh, penules naiharap bob teks adeh buleh kicapei objektip belajar *Bahasa Semai Tahun 4*.

Cerngai ru Belwal

Cerngai ru Belwal

Ikon adeh ialoh pokes de utame kiujik cerendig mureb naiha cerngai, belwal, becerite ru bebincang.

Bei Bebacak

Bei Bebacak

Ikon adeh ialoh pokes de utame kiujik cerendig mureb bebacak, naipaham ru naitaakol bebegi bahan ru betol ru tepat.

Bei Betules

Bei Betules

Ikon adeh ialoh pokes de utame kiujik cerendig mureb naiha betules ru perlei maklumat betules nu mai kilek.

Seni Engrok

Seni Engrok

Ikon adeh ialoh pokes de utame kiujik cerendig mureb naiha sebot, paham ru naihergak engrok de bor jjiio belajar de sernuk secare didek hibor.

• Bei Belakon • Bei Besajak • Bei Becerite • Bei Bepantut • Bei Bedindag

Tatamengwal

Tatamengwal

Ikon adeh ialoh pokes de utame kiujik cerendig mureb naiha berkep ru gunakan tatamengwal ru betol jjiio konteks.

• Engrok Muh Am • Engrok Muh Has • Suku Kate Tetutop ru Tebukak • Penjudoh Benilag • Engrok Kerjak • Neimboh • Pola Ayat • Engrok Tanyak • Engrok Edjektip

Pekukoh

Pekukoh

Ikon adeh ialoh ikon de kihod mureb naibeh aktiviti naiha pekukoh pengham ha topik de mong kateh nunanek unit.

Benacak Luas

Benacak Luas

Ikon adeh ialoh ikon benacak luas de kipetamah ha lemu penanei ku nunanek pekare ju luar konteks bob teks.

Ektiviti

Ikon adeh kihod mureb naibeh ektiviti de mong ku kateh bob teks Bahasa Semai.

Ektiviti Betules

Ikon adeh kihod mureb naibeh ektiviti betules.

Ektiviti Belwal ru Bebingcang

Ikon adeh kihod mureb naibeh ektiviti cerngai, belwal ru bebingcang.

Standard Belajar

Ikon adeh kipenyate standard belajar ku dikdij muke surat. Numbor standard belajar de bipebelak ialoh pokes utame.

Nota Guru

Ikon adeh kiog nepandu ha guru de kaha beh ektiviti de mong ku muke surat tetentuk.

Info

Ikon adeh ialoh ikon de kiog maklumat ha nunanek pekare.

KBAT

Ikon adeh kipegalak mureb naiserngik ru gunakan peniker de tinggik ha selsei ektiviti de lebeh terek.

Audio

Ikon adeh ialoh kipenyate engrok, laguk, puisi ru benacak nepetek de mong ku kateh bob teks.

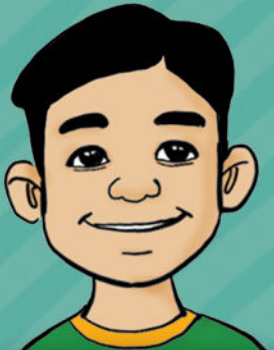

Kod QR

Maklumat tenamah adeh ialoh bekenaet ru bahan teks begeh laman sesawang, audio visual, bahan cetak ru kekilek nej.

Bob teks Bahasa Semai bisediak kijoi neacu neajar abad ke-21 ru neharap pitak guru naisediak Pembelajaran dan Pemudahcaraan (PdPc) de bekesan dek mureb bibekal cenempet de kukoh ha naihadap necabar de gu terek sesuei nu needar jaman. Ju kenjeh, penules beharap bob teks adeh kiperhuj motivasi mureb naibelajar Bahasa Semai mende bob adeh kikandung audio, ektiviti, teks ru visual de boleh kitarek minat lienai belajar Bahasa Semai.

Pekenal

Bah Jali

Wak Mimi

Bah Rudi

Wak Sinar

Bah Senan

Wak Kayeh

Wak Rosni

Wak Rosa

Bah Adiq

Bah Seli

TEMA 1

Duniak Eng

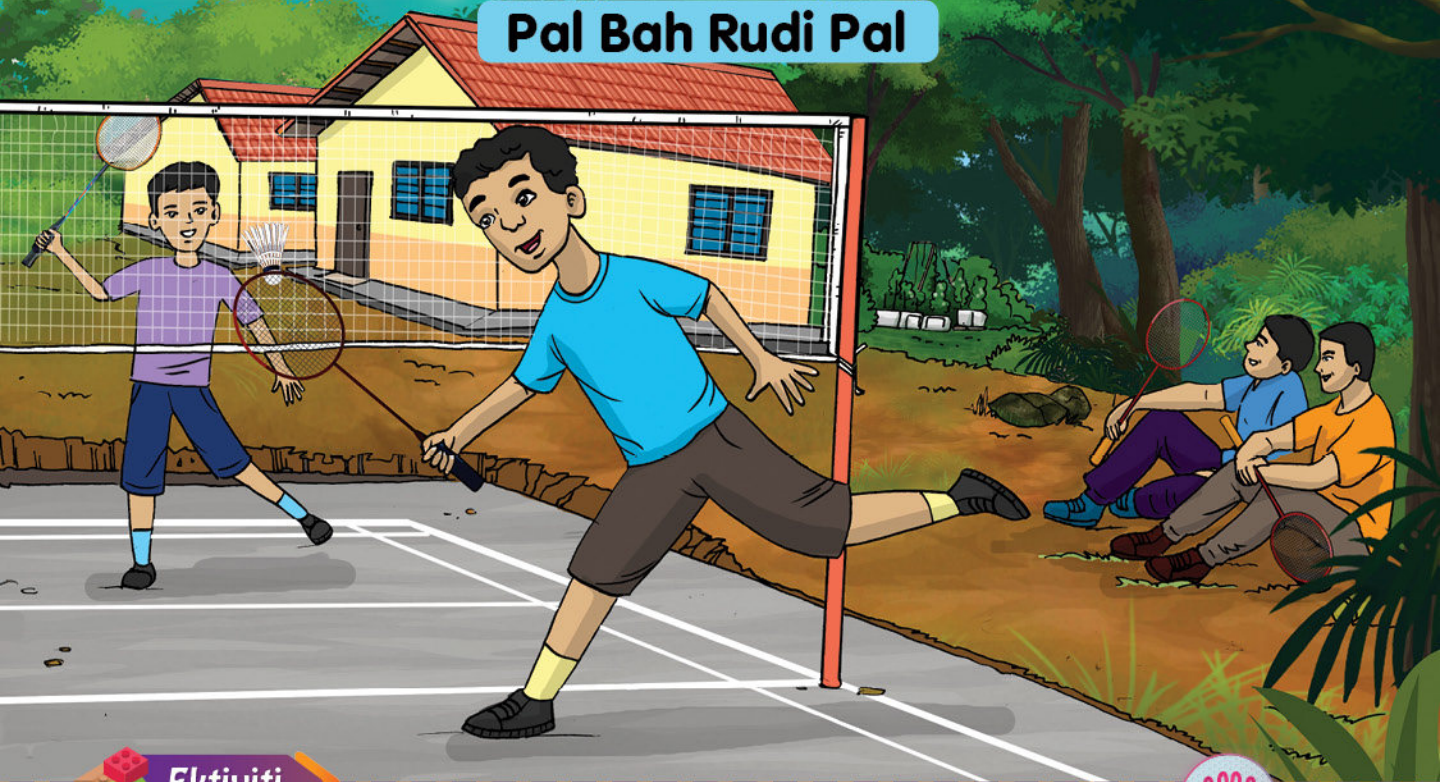

Cerngai ru Belwal

Cerngai abik nepetek.

Pal Bah Rudi Pal

Ektiviti

1. Senarei nekate de mong nar ru nik suku engrok tetutop ju audio.
Cuntoh: kampug
2. Beh empat ayat ju nekate de bisenarei.
3. Tules nekate belawan ha nekate ku kerop.

beket

pegelap

hicekcip

bigetik

iniknej

kiper muj

engrak

tenek

Bacak abik nepetek.

Ceknet Kisui Er

Sinui ku kampug had isernuk. Jeoi ektiviti de bepaedah buleh hiui. Eng nggemar beempal. Ku mase lapang, eng senalo ngbeempal ku beg deg ru amek. Empal eng had istimewaende eng nggunak bahan kitar semulak sebegei bekas ceknet.

Bok urok bahan de bipej begei butol teu, kutak daknek kak ru tayar manah walah igunak? Hik buleh higuak bekas adeh ha ceknet senubai begei sawi, selak sop, ladak ru tometo. Amek eng kiar care hiha cet senubai kateh bekas ceknet adeh. Selaen ajeh, eng jugak senalo ngbacak blog mai kilek ngha petamah lemu ceknet senubai.

Hicet senubai ya lihk jeoi ibernor. Petame, berog hik sehat mende hik hicak senubai de tok beracot. Kedue, hik buleh hikekrip mende tok payah hibeklik senubai. Eng ngkenjip had ihennonj ngcak senubai ceknet lilei.

Ektiviti

1. Beh pete peniker ha bahan kitar semulak de buleh hibeh bekas ceknet senubai.
2. Cerite ha genunak bahan kitar semulak selaen ju bekas ceknet senubai.

2.1.1
1.4.1

NOTA GURU:

Semanj mureb ceryak maklumat ha genunak bahan kitar semulak ju Internet. (TMK)

Bei Betules

Gunak penjudoh benilag ru betol.

Permuh Momot

0 **nubatag sikat**

2 **nar batag putek kapas**

3 **nar beldi teu seep**

4 **nutapar teg sempo kucig**

5 **nuhelei tuala sot**

Ektiviti

1. Beh ayat ru gunak penjudoh benilag de biog jijoi gambar. *Wak Rosni ru Wak Rosa bai permuh Momot...*
2. Bacak ayat de siap bitules.

Bei Bedindag

Bacak ru dindag.

Agok Pejendak Mase

Agok pejendak mase
_____ tok kijug nu hik

Agok higei selese
_____ ratah hik jugak rugik

Agok pejendak mase
Emas _____ mai engrak

Agok higei selese
Seryap tugas hinyek doh _____

Agok _____ mase
Gunak ru bepaedah

Agok higei selese
Dakdak taleh hiangan ratah

Agok pejendak mase
_____ hik jugak untong

Agok higei selese
Kerjak tok siap betimbon-timbon.
(ulag narnoh jap-jap rangkap laguk)

Irama laguk: *Lenggang Kangkung*

Rancang

Kiet

Hiyal

urok

pejendak

birok

Ektiviti

1. Cerngai audio ru pelenkap seni kate laguk.
2. Bacak seni kate laguk ru cerite nilei de bor.
3. Kek ceti nekate de biog.

Jawab kerendei.

Kerendei Genmar

nuhelei tuala

nubatag pingsel

nubilah jarup

nukebek bob

nuikor kucing

Untong naseb hikep kak kelah,
Bemagek-magek sesamak wares;
Hien senalo ilei ku sekolah,
Had begunak hiha betules.

Kerwah sempak peraneke-raneke,
Icekop hicatuk hidol ku pajeh;
Iberog tegak mong imat nanek,
Isentak tajap ma ka ajeh?

Wak Rosa bor iceknot,
Kiajar imenang belok de kedei;
Entoi ijasak alaupen macot,
Begei tingkap lemu penanei.

Baju bernor manik peralit,
Had begaye hilog ru kasot;
Higunak ilei amen higekgit,
Keaj ya teu kijadik sot.

Wak Rosni kikerjak ku bangbelok,
Tok pernah kisepe kingeng e-mel;
Menatag adeh had ikenalok,
Sengej sengik ha renis de comel.

Ektiviti

1. Sebut jenawab kerendei de sesuei jjiioi gambar.
2. Pelenkap pete jehuk.

i peraneke-raneke = nanek-nanek
 bangbelok = belok-belok
 kenalok = jeninak

Muh am konkret ru penjudohe benilag

Unit **2** **SERNANG MAI JENGOI**

Cerngai ru Belwal

Cerngai abik audio.

Joi Neator Pepustakaan

Ku kampug eng mong pepustakaan. Bei hineng genunak pepustakaan de betol.

Agok renyah kateh pepustakaan. Yama?

Agok sermak ru pej ked rate-ratah. Ma ikenaet ru pepustakaan?

Agok cakcak kateh pepustakaan. Ma peniker engkek?

Nanek nej neator de penteng, agok jerjar kateh pepustakaan. Amen tok hijoi, ma an belakuk?

Ektiviti

1. Belwal ha penenteng hijoi neator pepustakaan.
2. Jawab sensual gunakan ayat tunggal.

Bei Bebacak

Bacak ru susut.

Sekolah Abetol

Muh eng Wak Embong. Eng numom jurutere. Juk hibacak sejarah eng ngbesekulah.

Eng ngbesekulah menengah ku Sekolah Menengah Kebangsaan Ladang Arat lei tingkatan limak. Eng ngbemeskar nu sekolah ru kekawat. Peksendok ngkot perekse Sijil Pelajaran Malaysia, eng ngbelajar bejaye mende ngha jadi jurutere.

Tikak umor eng limak tahut, eng ngbesekulah ku tadika rek beg deg. Jap-jap huper, amek kingeng eng nu sekolah. Ku sekolah, eng ngbelajar kernal hurop ru kenirak lei ngpane.

Telas tadika, eng ngbesekulah ku Sekolah Kebangsaan Lod Manor. Eng ngcip jug nu sekolah mende sekolah eng tok nyak. Ku sekolah, eng ngkep jeoi lemu penane. Eng had nggemar mate pelajaran Bahasa Semai ru Matematik.

bejaye = bersungguh-sungguh, bor

Ektiviti

1. Susut gambar ru maklumat jijoi nehator de betol.
2. Tules nej maklumat de siap bisusut kateh mentok perenggan.

Bei Betules

Susut ru betol.

Perop Amek nu Kelinik

Ceknek Senihat ru Cenucok Menang

- Amek kipoj numbor geniler lei bicereg.
- Misi kitanyak memerip sensual nu amek mende kaha panei jenim menang.
- Misi kicucok menang ru kiog penglai kengreg.
- Amek kidaptar kad senihat menang kaha berkep numbor geniler.
- Menang bicek isuhu berog mende ilei biha cucok vaksin.
- Menang biog tareh lesnos nej nu kelinik.
- Menang bitimbang inyahneh ru biukor icengreg ya misi.

Ektiviti

1. Susut ru tules nej maklumat jjiroi nehator de betol.
2. Bacak banse ayat ru jelos ru sembot de betol.

Bei Besajak

Bacak ru paham.

Amen Tiktok Sernang Mai Jengoi

Tulug, tulug...
Jug eng pehod
Agej telipon ambulan
Eng nghod hunen

Walah, walah...
Iengrok walah
Serangek taleh
Ikebel ya bicerleh
Begeiharok hiha beh?

Poi, poi...
Pinui poi...
Eng ngha bekbed
Ngseril adeh ha beket

Yok...
Letrek walah...
Ipejane ya peladoh
Biterbor huper doh
Begeiharok hiha beh?

Adoi...
Reuj berog eng
Hadloh irenguj cip jug
Jug kas bibeg
Berog kas biped

Ooo...
Mong iaryl
Kening kikerlag dij nong
Tenenbot dij nairal
Begeiharok hiha beh?

Ajehloh, hod hibesukor
Nikmat tok teukor
Amen tiktok sernang mai jengoi
Hik hajap bernor.

Ektiviti

1. Bacak sajak jijoi audio gunakan sembot ru intonasi de betol.
2. Og peniker engkek ha peselsei jap jenim jijoi rangkap sajak.

NOTA GURU:

Bimbeng mureb og peniker ha peselsei jap jenim.
Cuntuh: Hik nukenampug boleh bekerjaksamak hiberseh nong
de kikerlag ya kening jehuk.

Engrok Edjektip ru Engrok Penguat

Bacak ru pelenkap.

Padag Jeoi Genunak

had ilengwas

bor bejaye

had ibengket

birel sernuk

had ihennonj

Ku Kampung Lod Manor mong nanek padag . Ilengwas padag ajuh hinenneng. Padag ajuh bimagek ya memerip kampug. Jeoi ektiviti de bibeh ku padag ajuh begei mennan bula sipak, senamut jis pai, sukaneka kampug, senamrobik ru kekilek nej. Padag adeh buleh kitamong jeoi sengo ku nunanek senamut.

Ku dijis mimang ku padag tapik tok hikenjip amen ya hiyal. Ju kenjeh nej, bebegei ektiviti de birancang ha nunanek senamut. Kayat ajuh, tok hisedar ijis ya dui mende hikenjip hineng jeoi ektiviti de bor.

Ektiviti

1. Isik tempat kusong gunakan engrok edjektip ru engrok penguat de betol.
2. Salit perenggan kateh bob tules ru kemas.

Cerngai ru Belwal

Cerngai abik pantut.

Ngjagak Atak ru Ajak

Ektiviti

1. Senarei nekate de mong nar suku engrok tebukak ju audio.
2. Tules nej pantut de bipecerngai.
3. Bincang ceti pantut kateh gu.

5

Bacak ru paham.

Ngajar Menang Eng

Eng mong numom menang **keral**. Muh menang eng Bah Seli. Ku tahut adeh ilei pai **kimuj** Tahun Satu Cerdik. Menang eng **rajit** belajar alaupen kigemar menman. Bah Seli senalo kisemanj tulug eng mase kibeh kerjak sekulah. Eng senalo ngtulug ilei kateh mate pelajaran Matematik ru Bahasa Semai. Ilei pen rajit kibetanyak amen **kikedei**. Eng nghok ru **nghod** ilei kibejaye kateh bebegei bidag. Eng ngharap ilei kijadik sengoi de bejaye ru begunak pigoidoh.

Ektiviti

1. Bacak nepetek de biog.
2. Kek nekate belawan ju nekate de bekale ceher.
3. Beh ayat tunggal ju nekate belawan de bikek.

Bei Betules

Tules tenules berangeki.

beh jadual belajar

terbor care belajar

beh nelateh tenamah ru tanyak guru

nggunak mase lapang ru bor

Teknik Ulag Kaji Eng

susut ru tules nota

Ektiviti

1. Bacak maklumat.
2. Beh ayat majmok gunakan prasa ju pete peniker.
3. Tules ayat majmok gunakan tenules berangeki.

Wak Rosa kibeh jadual belajar ku padeg ha gemumak ilei.

Lakon nej.

Kad Ulag Tahut Nikah Apak ru Amek

Wak Rosa ma hebeh?

Ajeh ma ibende?

Eng ngbeh kad jis ulag tahut nikah apak ru amek.

Adeh kreyon. Eng nggunak ha kale kad adeh.

Borloh ikale!

Buleh, padehka?

Hooh, abor haknuk.

Bah Seli, bulehka hek hetulug kot gam kemil parak pesteh?

Ektiviti

1. Bacak dailog.
2. Beh nelakon nej jijoi watak ku cerite kemil adeh.
3. Beh ayat ju engrok gantik muh ternyul de mong ku dailog.

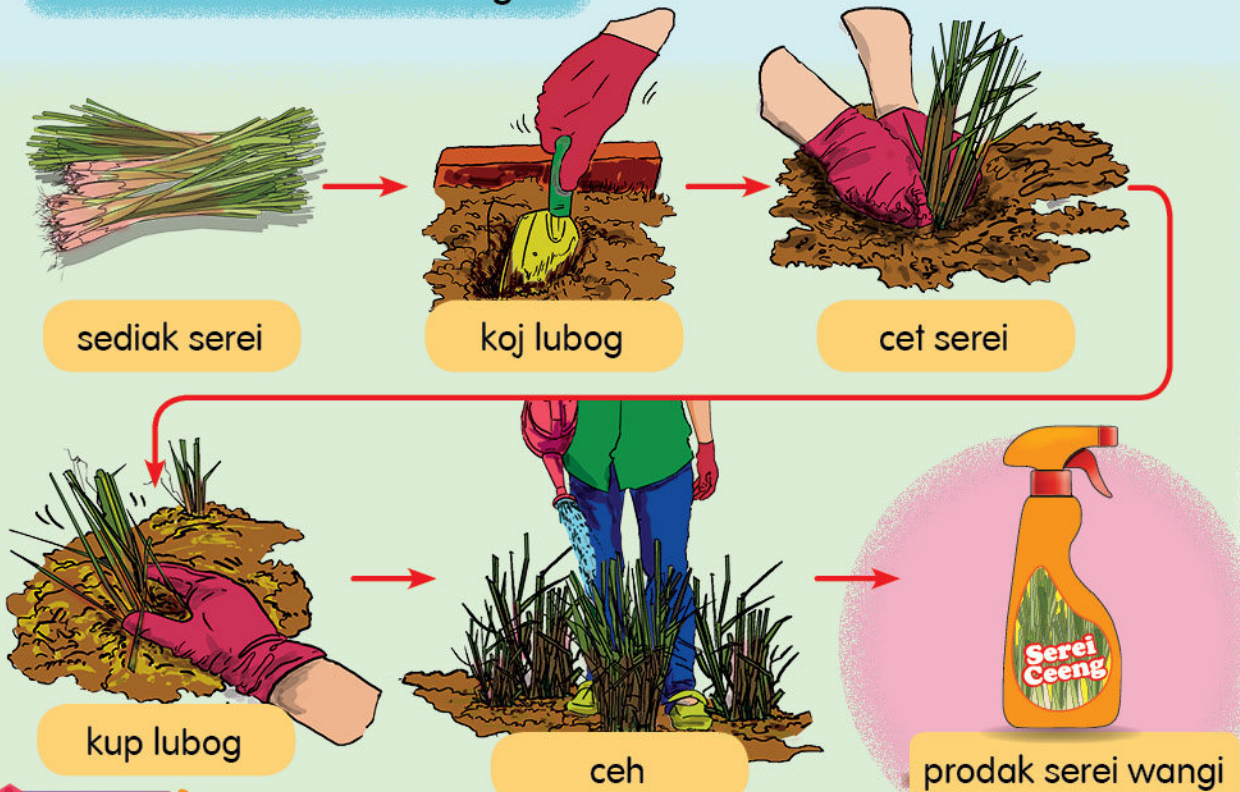

Bacak ru paham.

Ngtulug Amek Cet Serei Wangi

Amek eng kigemar cet bebegei banse ceknet. Pai adeh, eng ngtulug amek kicet serei wangi. Serei wangi adeh bicet mende jeoi igenunak. Serei wangi buleh bipejadi pennam las, roi, cicak ru kekilek nej. Ngoi serei wangi jugak buleh bibeh aroma terapi ha tenennang. Serei wangi jugak buleh bibeh senem urut ru mahnuh mai telas perekyos.

Care-care ha cet serei wangi

Ektiviti

1. Bacak maklumat ku kemil.
2. Cerite ha care ceknet serei wangi.
3. Senarei engrok kerjak jioi maklumat.
4. Beh ayat gunakan engrok kerjak ru tules kateh mentok perenggan.

Cerngai ru Belwal

Neng abik.

Tenandig Reke Cipte

 TRS
 TENANDIG ROBOTIK SEMAI
 2020
TENANDIG REKE CIPTE
SIJEL ROBOTIK CEMERLANG
 Sijel adeh biperlei nu _____
 mende kimuj tenandig ru cemerlang
JOHAN
 Kategori Sekolah Rendah
Bah Goli
 Dato' Dr. Bah Goli a/l Bah Alok
 Ketua Pengarah Robotik Semai Malaysia

Ektiviti

1. Cerite ha maklumat de mong ku sijel.
2. Susut ru tules maklumat de mong kateh Kod QR jijoi nehator de betol.

1.1.4
3.3.1

NOTA GURU:

- Kot maklumat de mong kateh Kod QR.
- Bimbeng mureb susut maklumat jijoi nehator de betol.
- Rujok bebegi vidio ju Internet ha tenandig robotik.

Bacak ru paham.

Bebacak Gertak Lemu

Eng nggemar bebacak. Jeoi bahan bebacak de ngbacak **sekuk** bob cerite, pipe, majalah ru kekilek nej. Genmar bebacak adeh bemulak ju ngsayet lagik. Eng nggemar bebacak mende ngha tamah lemu penanei. Apak ru amek semedang **baigalak** eng bebacak.

Jeoi ibernor amen hirajit bacak bob. Selaen hikep jeoi maklumat, hik jugak boleh hipeluas lemu penanei kateh bebegei bidag. Lemu ajeh mimang mong ipaedah nu lihek.

Eng jarang ngperguj mase nu kilek mende eng ngisik mase parik ru bebacak. Eng senalo ngajak menang dek samak jabebacak. Ju kenjeh, eng boleh nglateh menang bebacak ru jelos.

Eng ngkep Anugerah NILAM ku sekolah gus adeh. Anugerah adeh biog nu mureb de jeoi kibacak bob kateh nutahut. Apak ru amek baibangge ha cenapei eng. Eng ngarap boleh ngkep anugerah kebangsaan **pigoidoh**.

Ektiviti

1. Bacak nepetek.
2. Nyate maklumat tesurat ru tesirat ju nepetek.
3. Kek nekate nuceti ju nekate de bekale ceher.

Tules cenatat.

Ator Care RIMUP

PROGRAM RANCANGAN INTEGRASI MURID UNTUK PERPADUAN (RIMUP)

Senerte: Empat kebek sekulah
Tempat: Dewan Sekolah Kebangsaan
 Lod Manor
Tareh: 20 Oktober 20__

8:00 huper: Nedaptar
 8:30 huper: Sesi suei kenal
 10:30 huper: Caknak huper
 11:00 huper: Bengkel dindag laguk rakyat
 12:00 dijis: Parik
 2:00 dui: Bengkel gensag tradisional
 3:00 dui: Bengkel caknak tradisional
 4:00 dui: Bengkel mennan tradisional
 5:00 dui: Majeles tenutop, eknog sijil,
 begambar ru ngeknut dui

21 Oktober 20__
 8:00 huper

Ektiviti

1. Bacak maklumat.
2. Tules cenatat nunyenis jijoi maklumat de biog.

Bei Belakon

Bacak ru lakon.

Engrok Geta

Wak Sinar: Hai, Wak Rosa! Mongka hek telibat ku jis anugerah?

Wak Rosa: Hoooh, mongbe.

Wak Sinar: Ma iperenneng?

Wak Rosa: Eng an ngman geta ru bedindag.

Wak Sinar: Eng tok ngpanei hek boleh man geta.

Wak Rosa: Eng nggemar man geta ju umor enam tahun.

Wak Sinar: Ju bok hek hebelajar?

Wak Rosa: Eng ngbelajar man geta ju apak. Ilei kiajar man geta jap jis minggu.

Wak Sinar: Borloh begei ajeh. Laguk ma an hek man ku jis ajeh doh?

Wak Rosa: Laguk *Abor Haknuk Cikgu*.

Wak Sinar: Tok sabar eng ngha neng hek heman geta, mesti sernuk.

Wak Rosa: Toklek, biase taleh.

Wak Sinar: Keknit doh har habetembong nej.

Ektiviti

1. Bacak ru paham dailog.
2. Cerite kenenjip ha meknuj perenneng memasig.
3. Beh nelakon nej jijoi watak ku cerite gunakan gaye lilei.

Neng abik gambar.

Penasok Hoki Sekolah Eng

Wak Aleh – ikekawat – tenandig hoki

beh nelateh – ku padag – dui

johan - kep medel – sijel senerte

Ektiviti

1. Neng gambar ru paham maklumat.
2. Tules ayat majmok ju prasa de biog gunak tenules berangkei.
3. Beh bob skrap ha sukan genenmar liengkek.

Cerngai ru Belwal

Cerngai abik ayat kerop adeh.

Neharap Peringak

Bah Jali mong nuurag tenek kerdor, nuurag tenek keral ru nuurag menang keral. Rimdij tenek menang Bah Jali panei ru ektip ku sekolah. Bah Jali ru itenek menang kijadik neharap amek ru apak.

Bah Jali panei kateh bidag reke cipte. Tenek keral Bah Jali panei menman sipak takraw. Tenek kerdor Bah Jali cercor belajar kateh kelas. Menang keral Bah Jali panei bebacak alaupen iumor tik sayet. Lienai haknuk amek ru apak. Lienai had naihormat ha amek ru apak.

Ektiviti

1. Neng gambar abik.
2. Bacak nepetek ru jelos ru sembot de betol.
3. Kernal struktur ayat tunggal ru struktur bahneh ayat de betol kateh nepetek.

Subjek

1. Bah Jali

Predikat

panei kateh bidag reke cipte

2.

Bacak ru jelos.

Hiro Sipak Takraw

Tenek keral Bah Jali, Bah Kacot panei kiman sipak takraw. Ilei had inehandal kiman sipak takraw kateh iperingak. Ilei mulak kimuj mennan sipak takraw ju sekolah rendah.

Ku sekolah menengah, Bah Kacot had ineehtip kiman sipak takraw. Ilei handal kitandok, kitimang ru kilipat bula takraw. Bebegei cenempet mennan sipak takraw de kibelajar ju iguru-guru sekolah.

Bah Kacot bermuh ku sekolah. Rimdij mabek sayet sekolah menengah ru guru-guru naikenal ha ilei. Ilei bigeral sebegei hiro sipak takraw.

Ilei ru igu naikep tempat petame kateh jap-jap nelawan sipak takraw. Ku ipadeg had ijengoi piale de kimenang kateh nelawan sipak takraw. Alau begeiajeh, ilei tok pernah kieksen tapik mahar nu mai pek kirak sayet atao raknak. Pigoidoh, ilei kaha jadik hiro sipak takraw de bejaye. Bah Kacot senalo kiog genalak ha Bah Jali dek kijadik begei ilei.

mahar = rebel/ramah

Ektiviti

1. Bacak bebegei banse ayat ru jelos ru sembot de betol.
2. Cerite ha nejaye liengkek ku sekolah gunakan sembot de pintan ru intonasi de betol.

Tules akemas.

Tahniah, Awak!

Awak eng bermuh Wak Embong iaajeh menang amek kek iluj. Awak eng kikit bidag kejuruteraan ku universiti. Memerip noh kikep anugerah dekan mase kibelajar pajeh. Ilei had kibangge mende iusehe kaha jadik jurutere ya merek tecapei. Eng ngpergep ilei sebegei sengoi de ngsanjong kateh sinui eng. Yah adeh jis konvokesyen awak eng.

“Awak, tahniah mende jun kep siswazah kelas petame! Adeh bungak ha jun sebegei neucap tahniah ju eng,” engrok Bah Jali.

“Abor haknuk, Jali. Eng ngharap nejaye eng adeh kiog semangat nu hek dek bejaye hecapei neempok ha jadik jurutere de hebat,” engrok Wak Embong kidorong ha Bah Jali.

“Abor haknuk, awak. Jun agok susah nus. Pigoidoh eng an bejaye begei jun,” urok Bah Jali. Ju kenjeh, Bah Jali rajit kibelajar mende kihod ineempok tecapei.

Ektiviti

1. Salit nej cerite adeh ru kemas.
2. Jawab sensual penengham ku kerop.
 - (a) Ma muh awak Bah Jali?
 - (b) Wak Embong kibelajar bidag ma ku universiti?
 - (c) Begeiharok Bah Jali kaha muj universiti?
 - (d) Ku peniker engkek, begeiharok ha berkep anugerah dekan ku universiti?

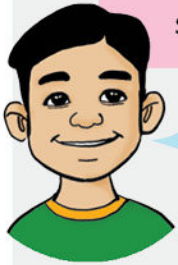
i pergep = cop, tandak, anggap, simpat.

Bei Becerite

Bacak ru beh nelakon.

Jeag Kenog Eng

Bor huper, Bah Jali. Ma igah? Eng Wak Mimi ju Majalah Sinar sekolah. Eng ngha berkep gek maklumat hek, bolehka?

Bor huper, Wak Mimi. Eng gah bor. Boleh, tok ma isalah. Eng an ngjawab tenanyak hek.

Eng ngcerngai hek bejaye hekep juare kateh tenandig reke cipte pai adeh. Tahniah!

Abor haknuk, Wak Mimi. Hooh, eng pen tok ngsangkak ngkep juare kateh tenandig ajeh.

Bolehka hek hecerite gek ha cenipte de hebeh?

Eng ngreke model deg mesre alam. Eng nggunak barang-barang tepakei begei kutak, cebes abat, cag jehuk ru lidi.

O...had ibernor deg de hek cipte. Ajeh usehe lihek ka?

Dij ajeh ngbeh ya lieng. Tapik usehe eng ajeh tok behasel amen tok naiog senukong ya peringak haknuk eng. Nejaye eng ialoh nejaye enai jugak. Enai jeag kenog eng.

Semuk ngcerngai ha peringak hek de naiog senukong. Eng ngharap hek hejadih pencipte de bejaye pigoidoh. Abor haknuk, Bah Jali.

Abor haknuk, Wak Mimi.

Ektiviti

1. Beh nelakon ha bengwal secare pintan ru jelas.
2. Cerite nej dailog gunak sembot ru intonasi de betol.

Ayat Tunggal

Kernal ru paham ayat tunggal.

Cenempet Bah Jali Nuperingak

Apak Bah Jali kiusehe empal strawberi. Strawberi ku iempal kisui er.

Amek Bah Jali panei cencig abat bajuk. Ilei kicig had isemyak.

Wak Embong jurutere. Ilei kikerajak ku Kuala Lumpur.

Bah Kacot rigap kiman sipak takraw. Ilei bermuh ku sekolah.

Bah Jali kireke cipte model deg mesre alam. Model deg Bah Jali had ibernor.

Ektiviti

1. Bacak ayat tunggal ru pintan.
2. Tules nej ayat kateh mentok perenggan ru betol.

Cerngai ru Belwal

Belwal secare betatasusila.

Bei Kemas Bilek Beknet

Mabek sayet, yah
adeh tulug amek
kemas bilek beknet.

Hooh, amek.

"Mop res abetol
dek tok selej doh
memenang **naiyok**,"
urok iamek.

"Juk kemas deknak
jerkek," urok iamek
nu Wak Rosa ru
itenek kerdor.

"Pes bilek beknet
dek bilek **engkek** tok
berked," urok iamek.

"Bei **hik** hipas habok adeh," Wak
Rosa kipakat ha itenek menang.
"Dek nealat berengseh ku
tempat idaknek," besat iamek.

Ektiviti

1. Neng ru belwal ha gambar gunakan engrok penangel de biog.
2. Beh ayat tunggal gunakan engrok penangel.

jerkek

engkek

enai

hik

har

Cerlah maklumat ru betol.

Rajit Beh Kerjak Deg

Wak Rosa kigemar tulug iamek ku padeg. Rimdij kerjak deg kibeh ya ilei ru itenek menang. Wak Rosa kibeh nanek jadual kerjak deg dek naibeh samak ratak. Jadual kerjak deg ajeh najioi jap-jap jis.

Tenek Wak Rosa, Wak Rosni bior til abat bajuk ku cenglei. Itenek keral, Bah Adiq biog tenugas git tingkap. Imenang nej bior susut kasot kemil parak. Ilei kipes ru kimop res lei berseh.

Alaupen Wak Rosa menang Wak Rosni ru Bah Adiq tapik baipeccayak ilei boleh kicerlah jadual kerjak deg ru bor. Lagikpen, enai tenek menang tok naibekirak ha bahneh kerjak deg. Amek ru apak Wak Rosa pen baipeccayak kekenon liubai mek bahneh kerjak deg ru bedisiplen.

Wak Rosa ru itenek menang naikerakmik mende naipehanyok beban amek ru apak.

Ektiviti

1. Bacak nepetek ru cerlah maklumat kateh jadual kerop adeh.

Cuntoh:

Bil.	Muh	Itenugas
i.	Wak Rosa	kipes ru kimop res
ii.		

2. Cerite ha kerjak deg de engkek beh.

Tules ru betol.

Pantut ha Peringak

Wak Rosa kiet nu kedei ru Cilen,
Ubai beklik tok ingat duniak;
Peringak hebat peringak bedisiplen,
Kijadik tunggak peringak bahgiak.

Bah Adiq ru Bah Seli baiman bahse,
Ubai bahse ku engkap taman;
Peringak bedisiplen kijoi mase,
Kijadik cuntoh jaman-bejaman.

Wak Rosni kien arap kateh pak,
Wak Rosa kitulug kinyek pejere;
Hihok amek hihok apak,
Barukloh sinui aman sejahtere.

Bah Seli kinandang nu deg Bah Jamal,
Ku deg Bah Jamal kicak perah;
Nu amek apak agokloh hibaal,
Pigoidoh hisengoh hikenak tulah.

Ektiviti

1. Salit nej pantut adeh ru kemas.
2. Lapas pantut jjiio audio.
3. Cipte wog pantut ha pelenkap pantut de biog.

_____ ;
 _____ ;

Adek-beradek hodloh hihakhok,
Barukloh sinui aman sentose.

Bei Besajak

Deklamasi sajak ru betol.

Peringak Bahgiak

Peringak bahgiak
Sajak ngkarag
Mesre nehubug tok jik beperag
Ketue peringak apak tok garag
Senalo kiserulo sinui jik pen riang

Peringak bahgiak
Nehubug erat ru mesre senalo
Galak bebincang besamak-samak
Peringak bahgiak mimang biharap

Peringak bahgiak
Agame bididek lei ditehjuh
Didek sesayet nanek tenugas
Agok higemar betikog-tikog

Peringak bahgiak
Saleng mai hakhok
Saleng mai pengham
Nyeh samak nyeh, hayok samak hayok

Peringak bahgiak
Alaupen bejaye hicipte muh
Pek kirak hik ku bangbelok
Agok jadik begei kacag kisp ihok.

Ektiviti

bertikog-tikog = og alasan

1. Cerngai audio.
2. Deklamasi sajak gunak intonasi ru kretiviti lilei.
3. Tules nej sajak secare betol ru kemas.

Bacak ru paham.

Bedisiplen Mase Hik Cakcak

Apak Wak Rosa kipenteng ha disiplin mase naicakcak. Lienai senalo naicakcak besamak-samak.

Lienai naisuj teg canuk peksendok naicakcak. Teg enai lebeh berseh ru tok bekuman.

Mase enai ha cakcak, lienai biget raknyah mende bengsat mai engrak rejeki doh kijar.

Mase naicakcak, lienai naicak ru tertib. Lienai tok naikot caknak belebeh mende nainyek pejendak.

Telas cakcak, ikekenon an naitulug iamek naisiap pingat caknak ku kemil mije. Telas ajeh, ru naisusut naisuj pingat mangkok kateh lambarik.

Ektiviti

1. Bacak ayat ru sembot de betol.
2. Senarei engrok kerjak de mong ku kateh mentok pete peniker.

Cerngai ru Belwal

Belwal ru tepat.

Leap Mat Nenneng

jik

jun

hek

hik

enai

jar

har

eng

Ektiviti

1. Belwal ha gambar gunakan engrok penangel de biog.
 2. Beh ayat tunggal gunakan engrok penangel.
- Cuntoh: Bei **hik** pelkat gambar adeh.

leop = loop, leap, tedeh

Bei Bebacak

Bacak ru paham.

Pai-pai adeh kenten sekulah Wak Rosa bipileh sebegei kenten de had ibernor ku daerah Lod Manor.

Kafe Caknak Neempok

LOD MANOR. 11 Sept. – Kenten ku Sekolah Kebangsaan Lod Manor padeh unik ju kenten kilek. Kenten sekulah adeh begei kenten “hipster”. Kenten Sekolah Kebangsaan Lod Manor bikenal sebegei Kafe Caknak Neempok.

Mai kenten kiurok, telas kenten ya biui neubah, ilei kineng mabek sayet jugak naiubah kelakuk naiha bekluk ku kenten. Mabek sayet lebeh betanggungjawab ru naikot panei ha berengseh kenten. Lienai gu naihoc ru naihergak ha kenten.

Guru Besar Sekolah Kebangsaan Lod Manor jugak kipasal, ilei kiog senukong ha mai kenten selagik najioi neator sekulah. Ilei jugak kipasal kenten sekulah enai ajeh jugak kibantuk jenadik mureb ru pehak sekulah kiog nilei tamah nu kenten.

“Selaen ju kenjeh, mong pincong peninjam ru perenjuk bob pepustakaan. Pehak sekulah jugak naibeh pincong pidato ha mureb-mureb dek naibeh nelateh bengwal. Mureb-mureb jugak naibeh kelas menasak ku mase de sesuei. Adeh ialoh nilei tamah nu kenten sekulah de secare tok langsung kiperhuj nej jenadik mureb,” urok Guru Besar Sekolah Kebangsaan Lod Manor.

Ektiviti

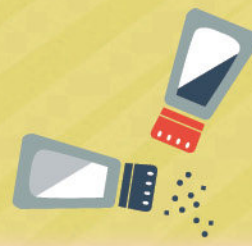
i pincong = sudut

1. Bacak nepetek berite de biog.
2. Jawab senual penengham ku kerop.
 - (a) Ma muh kenten Sekolah Kebangsaan Lod Manor?
 - (b) Ma nilei de naiperneng ya mabek sayet Sekolah Kebangsaan Lod Manor?
 - (c) Yama pincong peninjam ru perenjuk bob biui ku kenten sekulah ajeh?
 - (d) Ku peniker engkek, kenten adeh bor atao niknej? Og alasan de sesuei. 🧠
3. Kek ayat majmok kateh nepetek ru tules kateh mentok tenules berangeki.

Bei Betules

Tules ayat ru kemas.

Tenandig Bercet Caknak

Wak Rosa kigemar bercet caknak ju kisayet. Wak Rosa kibecite-cite kaha jadik tukang masak de bejaye pigoidoh.

Minggu canuk, kenten sekulah Wak Rosa naianjor tenandig bercet caknak. Wak Rosa kibekengrog kaha muj tenandig bercet caknak ajeh. Wak Rosa kияk ikekawat muj tenandig bercet caknak dek samak-samak buleh naiperneng ha cenempet bercet caknak. Tema tenandig bercet caknak ialah menasak kampug.

Wak Rosa kikek maklumat ha menasak kampug ku Internet. Ilei jeoi kiui nerujok ha menasak nu iamek ru iajak. Petue bercet caknak ju iamek ru iajak senalo kiingat kateh isengik.

Ku jis tenandig, Wak Rosa kibercet bejaye mende kaha menang. Rimdij peserte naiperneng cenempet memasig nu juri ru mai nenneng.

Ku idanij tenandig ajeh, ilei kikep tempat petame. Cite-cite ilei kaha jadik tukang bercet caknak gu cehei.

Ektiviti

1. Bacak ayat tunggal ru ayat majmok secare jelas ru intonasi de betol.
2. Tules nej ayat ku kemil kateh mentok perenggan ru kemas.

Bacak ru intonasi de betol.

Mase Parik

Kring... luceng sekolah jik kibeengrok. Jeoi mureb naibehator secare tertib nu kenten mende naiha belik caknak ru ngeknut. Eng ru kawat jar behator samak mende janyek bidendak ya guru.

Mong numom guru betugas ru memerip urag pengawas naijagak disiplen mureb-mureb ku kenten. Lijik senalo jihormat ha guru betugas ru pengawas. Jik tok pernah jigalaj amen jicakcak ku kenten.

Mong jeoi caknak de bijual begei mi goreng, canak leus, mihun sop, ruti, koi nu kekilek nej. Rimdij caknak ajuh bisusut bor ru bitutop mende binyek doh tecemar. Mureb-mureb bilayan bor ya mai kenten. Mong jugak memerip mureb naien caknak ju kendeg.

Telas jar jabelik caknak, jar pen jagei ku ginei memasig ru jar cak serakngek. Mureb-mureb kilek pen naipanei jagak adab mase naicakcak. Telas jar cakcak, japerdij mase parik jai nelateh becerite ku pincong kenten. Mong jugak mureb-mureb naiet nu pincong bercet caknak naiha neng care-care bercet caknak de bipelkat. Mai engleg enai et nu pincong benacak. Amen mong mureb-mureb de naiui renyah, guru betugas ru pengawas naipeder ru biog bengsat de bor dek naijagak disiplen.

Mase parik pen ya dij, jik jibehator nu kelas. Jik senalo jibedisiplen alaupen ku bangbelok.

Ektiviti

1. Cerite nej nepetek gunakan sembot ru intonasi de betol.
2. Senarei engrok kerjak de mong kateh nepetek.

mai engleg = setengah mai

Bacak resepi.

Koi Donat Inti Cokelet

Bahan-bahan:

- Empat cenawat tepug gandom
- Bagidue cawat teu seep
- Empat senudu entoi majeren
- Bagidue cawat teu bernor
- Nar senudu entoi susu
- Nusenapod yis
- Nusenudu entoi gulak
- Nucenengwet empoj
- Nar kepig cokelet bar

Care-care bercet koi donat inti cokelet:

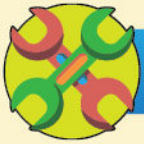
1. **Kot** bagidue cenawat teu seep, gulak ru yis. Kacau lei ajap. **Perdeh** benanoch seluneu 20 minit.
2. Ramaj tepug gandom, majeren, susu ru empoj lei ajap.
3. **Permu**j benanoch de kembang kateh tepug beselang seli ru bagidue cenawat teu bernor lei kijadik doh de tok **kimelkat** ku tapar teg.
4. Perdeh doh seluneu 30 minit. Tutop doh ya abat keaj ru perdeh seluneu 30 minit.
5. Telas doh kikembang, cekep doh lei kihol ipes.
6. **Gerlid** doh agok birel tebal atao birel engsei.
7. Mentok doh kijadik donat ru permuj cokelet ku kateh donat.
8. Peksendok higureng, perdeh donat seluneu 30 minit dek kikembang.

Ektiviti

1. Senarei engrok kerjak de mong kateh resepi.
2. Tules nekate nuceti ha engrok kerjak de bekale.

Engrok Kerjak	Nekate Nuceti
kot	
perdeh	
permuj	
kimelkat	
gerlid	

Pelenkap teke silang kate kerop adeh.

Jenjeg

1. Bah Rudi kigemar man ____.
2. Amek ki ____ berog kucig lei sot.
4. Peringak eng ialoh ____ kenog eng.
5. Hik kenak hiamal ____ de bor ku sekolah.
7. Eng ng ____ sernuk nget nu sekolah.
9. Wak Rosa ____ kibeher kerjak deg.

Tantik

1. Eng ngbelik nu ____ pingsel.
3. Agok ____ mase.
6. Hik hodloh higunak ____ ulag kaji de betol amen ha bejaye.
7. ____ sekolah jik berseher ru entoi.
8. Mabek sayet biget ____ ditah-direh.
10. Nekate nuceti ha tukok.

The crossword grid consists of 10 numbered clues. The letters are contained within boxes. Some boxes are empty, while others contain letters. The letters shown are: b, t, g, j, n, d, k, t, p, j, n, d, m, n, g, k, n, t, k, k, k, n, t, n, i, p, e, j, t, m, h.

Neamal Sengoi Bejaye

Pernahka engkek piker, ma ikayat nenumom sengoi ajeh kibejaye kateh isinui?

Jjoi kenaji de pai ju pakar bermuh ku perinkat antarebangsak Stephen Covey, sengoi bejaye mong naiamal sikap de istimewa. Sikap adeh tok biwares tapik naimentok ju kateh dirik lilei perakgek.

Petame, sengoi bejaye senalo kibesukor. Tok kirak ma-ma de naiusehe kicapei tenuityk atao tok, enai tetap naibesukor. Enai naikék bernor kateh rimdij pekare. Ju kenjeh, enai naineng ju bebegei sudut de bor mende naipecayak pekare bor an kitibak amen naibesukor.

Kedue, yaken dirik lilei. Yaken dirik mimang tok kitibak ya ilei. Hik hod hibeusehe ha berkep kenjip yaken. Sengoi bejaye an kiberkus neyaken dirik ru naiberkep lemu penanei de cengkuk ha nunanek pekare. Lemu penanei adeh enai berkep ju bebegei sumber ru naikaji lei naikenjip sesuei.

Ketige, mai de bejaye tok pernah naibandeng ha dirik lienai ru mai kilek. Enai an naiterimak geknek dirik lienai ru naicubak terbor nelemmah ajeh.

Keempat, sengoi bejaye naigemar kek kenenjip pai. Enai senalo naikék peluang naiha cubak nunanek pekare de pai begei naibertej percot. Lienai jugak naigemar ujik dirik ha tempeh kerenglag ru cenabar de bebize.

Selaen ju kenjeh, lienai jugak mong komitmen de tinggik ha capei neempok. Lienai naihod capei ma de enai hod kateh timpoh mase de naitetap. Lienai jugak mong disiplen dirik de kuat, tok senang bikacao ya bebegei jenim kerileng. Enai had naipokes kateh bahneh tenindak de kien enai nu apah nejaye. Mai de bejaye an naitageh ha cipte nejaye kilek nej.

Iserengkol, ajeh antare kelakuk mai de bejaye hod hiamal. Hik toktik lingah habeh neubah amen ha jadik sengoi de bejaye.

tempeh = termeh, tempoh
perakgek = gek-gek
cengkuk = cukop, lenkap

TEMA 2

Duniak Cerite

Cerngai ru Belwal

Neng gambar ru cerite.

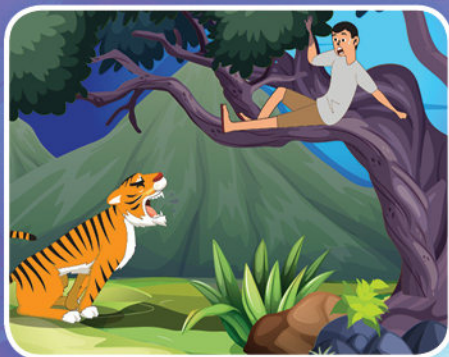
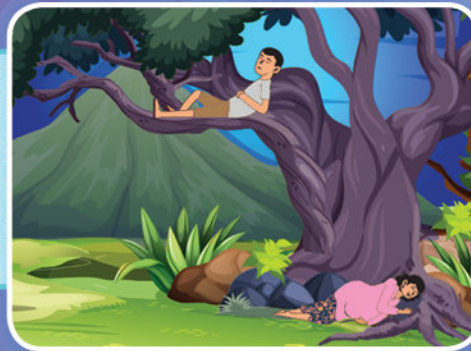
Cermor Ngekngeg

Mong nukelamin kenah gensir baigei nyak ku jeres. Ikenah tengah pireh kimakok. Liubai baiha kek bidat.

Ijjs pen ya gu seranyep. Liubai

Tare ubai beparik, igensir kicerngai engrok ngekngeg de kuat ru kibakek nuikor mergas. Ilei pen kibual, "Ada orang bunting pokok munior." Tenujuk igensir dek mergas kicak ikenah tapik mergas ajeh tok kibakek ikenah de kidak ku ceteg jehuk. Mergas ajeh

Ektiviti

1. Bacak nepetek.
2. Pelenkap nepetek jjiio gambar.
3. Cerite nej nepetek jjiio penengham memasig.
4. Senarei neimboh ku imulak de mong ku nepetek.

pireh = sarat
ngekngeg = ceburek jehuk
seranyep = serangep/merek senjak
ceteg = reis entoi ku pangkal jehuk

Bacak ru jawab.

Cemenak Bak

Mong numom mai engrak kerdor kigei ku selai bak. Ilei mong numom kenon kerdor de begensir ru kibekemon empat urag.

Nanek jis, ikenon kitibak nu deg iamek kaha tulug kekkej. Telas kikekkej, ilei pen kaha mamuh. Mai engrak ajeh kiternyul nu ikulam de mong ku iselai bak. Bile kimamuh ku kulam ajeh ilei teros kijaled jadik kak.

Mai engrak ajeh pen kitibak kien iserampog. Ilei kiperdat kak ku kulam ajeh kaha ui laok alaupen kipanei kak ajeh ialoh kenon ilei.

Pekare de samak beulag nu icecenok. Tik icenok iluj taleh de sui. Ku nanek mengot, cenok iluj ajeh kiberakpok numom mai engrak kitanyak, "Maka hek rintat jap-jap jis?" Cenok iluj kisureh iamek ru itetenek tok najjug telas naiet kekkej nu deg iajak. Mai engrak ajeh kisureh ha iajak ajeh nyiknyuk be sengoi tapik cemenak bak. Iamek ru itetenek dij kicak ya iajak ajeh.

Mai engrak ajeh jugak kisureh ha nanek kulam de mong ku selai de buleh kipejaled mai jadik kak. Mai engrak ajeh kibesat kiget muh ku kulam.

Ku ihuper, kietloh cenok iluj ajeh nu deg iajak. Telas kikej bak, cenok iluj pen kipeder kaha mamuh. Iajak kiternyul kulam ku iselai kior muh. Cenok iluj pen kijoiloh begei bengsat mai engrak de ku iempok ajeh kiet berencip.

Telas ajeh, kitibak iajak kaha perdat icenok de kiserngik ya kijadik kak. Icenok ajehpen teros kiperdat cemenak bak ru kicagoh, iaajeh bak de naicet tok kijadik nej cemenak tapik kisui er.

Ektiviti

- Bacak cerite secare pintan ru sembot de betol.
- Jawab sensual penengham ku kerop.
 - Begeiharok care iamek ru icecenok ajeh naidat?
 - Ma an tejadiak ku cenok iluj amen tok kiberakpok?
 - Yama cenok iluj ajeh kicagoh bile cemenak bak ajeh kidat?
 - Ku peniker engkek, ma an belakuk amen cemenak bak lekat res lei hunen.
- Senarei nekate de mong nar suku kate tetutop jijoi nepetek kateh gu.

kekkej = menuai
rintat = dadoh/cintak

Bacak ru senarei.

Terlaj Dog Teu Jenalek

Jenadik adeh belakuk ku Teu Jenalek nong nu Kampung Senta, Bidor Perak. Ku was teu ajeh mong nanek kampug de kigei ya Yok Gesak ru ibeberadek.

Ku nanek jis, mingsau mai **raknak** ajeh kiet pekput. Imingsau ajeh mong nar ikenah. Ikenah terek kiet kej bak tapik ikenah mol kigei padeg. Imingsau kikep nuikor dog. Ilei kior ikenah terek rep dog ajeh. Ikenah terek pen kikek memerip helei selak kiha ui nelapek ceknui.

Peksendok birep dog ajeh, ibelok pen kihol nu bajeh ru kior perlog lat ku dog. Telas ajeh, kior sep ya jengkah ku ngenap **matmoh** dog. Ibelok pen kibual nu imingsau, "Amen hek betol numom de halak, **persui** dog adeh nej," Imingsau pen kipeder, "Eng adeh ngkedei, lagik pen bende ya dat, tok boleh hipersui nej." Ibelok lekat jugak kior.

Imingsau pen **kikot** nuhelei selak laluk kismepet dil peknot ku dog kaha perhol imenisak. Telas kiperhol imenisak, ilei pen kicau dog ajeh. Dog ajeh pen kisui ru **kikus** teros kiberunggen. Dij mai pajeh nailug ha kelakuk dog tapik tok termuj ikenah terek. Ikenah **mol** taleh de kitulug lug.

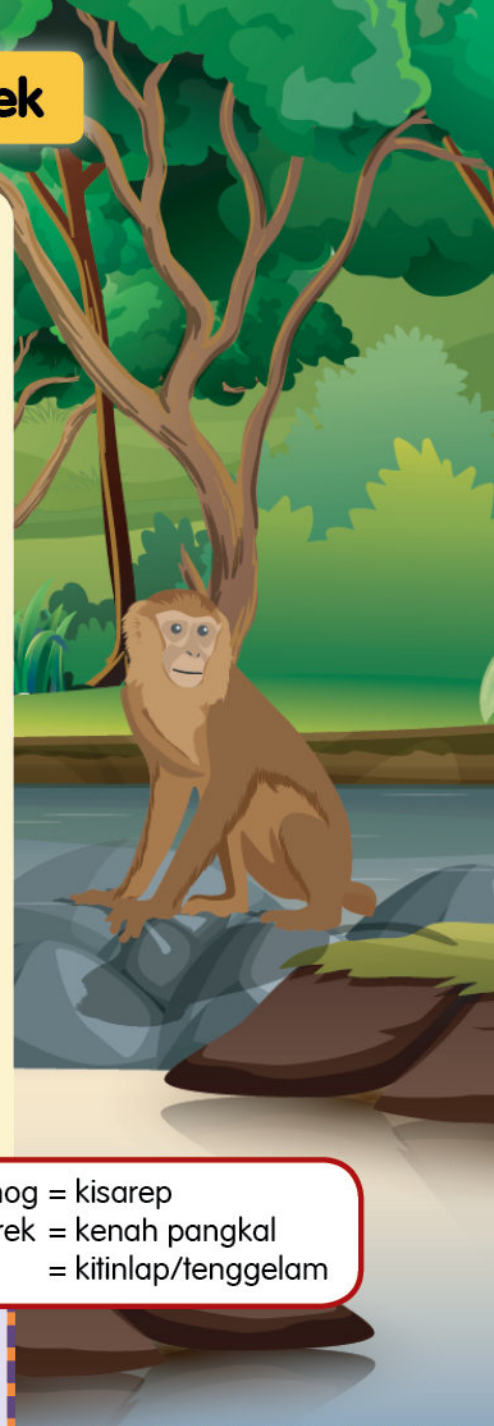
Tok leu ju kenjeh, pes, manik ru engkuk pen **tibak**. Tik ginei enai ajeh dij kiperherhog. Dij mai de mong pajeh kijalep ya terlaj kecuali imingsau ru ikenah terek de **sempat** baiet ju kenjeh. Hunen, was ajeh kijadik tasek.

kiperherhog = kisarep
kenah terek = kenah pangkal
kijalep = kitinlap/tenggelam

Ektiviti

1. Ceryak maklumat tesurat ru tesirat ju nepetek.
2. Kek nekate nuceti ha nekate de bekale ceher.
3. Pileh limak nekate nuceti ku kemil ru beh ayat.

Bei Besyaer

Lapas ru paham.

Cermor Kusak

Mong nar beradek ayat baikeral,
Gemar baicekcip mahentok iaryl,
Nenneng penandag jadik penaral,
Belajar lemu lei cukup ajal.

Cekcip baicekcip lei kampug berajak,
Rajak kisedeh kiget besukak,
Kenon menaleh peteri rajak,
Bien jar ya cig empunyai kerjak.

Janyik bejanyik perdat cig saktik,
Biog mat kusak bior bebaktik,
Baidalag del cig abor peratik,
Papeh mat kusak ubai bekatik.

Numom nu kengwil numom nu kentop,
Itenek sulong nyep ku kenog beltop,
Imenang kidek kemiyan nujeknop,
Kihiler nu bareh buruk pitak gop.

Batan kusak ubai cerahlah,
Leiloh betahut baiseksip inyudah,
Ubai segrag nej lei numom alah,
Ubai bekelahik unket sejarah.

Itenek jenjap kineng imenang,
Menang hol teu mat kiingat kennang,
Ubai baihakhok sengik baisenang,
Haknuk beradek ubai pemenang.

Ektiviti

1. Cerngai audio.
2. Lapas syaer gunakan sembot de pintan ru intonasi de betol.
3. Bincang ha ceti syaer kateh gu.
4. Bentang hasil benincang ku depan kelas.
5. Bincang ceti nekate ku kerop adeh. (Rujok Kod QR)
(a) penaral (b) kusak (c) dalag (d) papeh (e) bekatik

Bacak ru senarei.

Senglog Wak Luj

Ku jaman manah, mong nanek kerdor bermuh Wak Luj. Wak Luj ialoh kenon penyudah. Kenon iluj senalo mong besenglog.

Nanek jis, Wak Luj kiet nu jeres kaha kek dekoh. Mase kikek dekoh, ilei kiburuk nuikor relai de entoï. Ilei teros kijar tapik relai ajeh kicereg ha ilei. Bile kicerngai relai ajeh buleh kibelwal, ilei pen kiberenti ijeknar. Relai ajeh kibual kaha joi Wak Luj jug badeg. Bile ya merek lei badeg relai ajeh kijaled jadik sengoi. Paknyak, relai ajeh numom keral de bor irenis.

Keral jenadik ju relai ajeh bipergeiloh ru Wak Luj. Wak Luj kilai beknet igensir ku deg parah. Ku iyah, gensir Wak Luj kijaled jadik relai bile kianggo ya nyak ju kendeg. Ikelakuk ajeh senalo kiperibet ya atak ikenah.

Wak Luj mong numom tenek kerdor de toktik begensir. Ilei kihod igensir begei gensir imenang de kijaled jadik relai. Itenek kior iapak kek tijik kaha ui igensir. Iapak pen kiciploh nu jeres. Lei ku jeres iapak kiburuk nuikor selek belag. Tenek Wak Luj kihod jugak kaha pegensir ha selek belag de kisangkak buleh kijaled jadik sengoi. Iapak pen kien jugloh selek belag ajeh ru kiisik kateh ragak. Ku imengot, selek belag ajeh pen kilip tenek Wak Luj. Bile relai ajeh kisedar ju ibeknet, relai ajehpen kilawan ha selek. Relai kidat mende tok laluk kilawan menisak selek belag. Kayat ya niknej nus, sengoi kilek kijadik mangse.

Begei ajehloh ipenyudah cerite, senglog hik sengoi tok samak antare numom sengoi ru numom sengoi kilek.

Ektiviti

1. Bacak nepetek gunakan sembot ru intonasi de betol.
2. Jawab sensual secare spontan ju guru jijoi nepetek.
3. Senarei neimboh ku imulak de mong ku nepetek.
4. Pileh ru beh limak ayat ju nekate de mong neimboh ku imulak.

i deg parah = deg cengrot

Nekate beneimboh ku imulak

Ayat

kikek

Amek kikek ijarup de yog ku res.

Cerngai ru Belwal

Pelenkap ayat error.

Ernor Peteri Nilam Sari

Hulubalang, adeh rajak tengah kinyik. Tulug pehabar nu tenek lijik de kihiler nu kacoh teu.

Yeloh Tuan Peteri Nilam Sari, an eng perlei
 _____ . Ngjujong error tuan peteri.

Telas ajeh, semanj hulubalang kilek dek kijempot nenek kebyan ku mol kampug adeh agej.

Ye Tuan Peteri Nilam Sari,
 _____

Nanek nej, agok sip or pawog tibak nu istane ha perlai rajak. Harap agej kitibak.

Hoooh Tuan Peteri Nilam Sari,
 _____

Ektiviti

1. Cerngai ha ayat error.
2. Bacak maklumat de biog.
3. Kernal engrok error de mong ku dailog.
4. Bincang kateh gu ha pelenkap respon ju ayat error.

pehabar = perlei

Lapas sajak.

Kesah Peteri Mengkah Gecek

Peteri Mengkah Gecek
Ibernor renis begei bilukes
Barang bok de nenneng
An kidek sengik
Pukal serakngik bernor peteri

Getek biyeg begei lau behip
Iwog begei peteri gesok
Isog cereg gei mayang beleg
Imoh sejer iming ceher
Jadik penateh ku ngenap lengrik
Bernor peteri empok betenem-tenem

Nanek arik bipinang peteri
Nikahloh ilei ru numom rajak
Lennyum-lennyim rajak kisukak
Rajak mong imenang de irik
Kihod peteri jadik ikenah
Kipandu perdat itenek ilei
Tapik de dat ilei sendirik
Biyeg imat kineng peteri.

Ektiviti

1. Lapas sajak gunakan sembot de pintan ru intonasi de sesuei.
2. Bincang ha ceti sajak.
3. Jawab sensual penengham ku kerop.
 - (a) Yama jeoi mai bigemar ha Peteri Mengkah Gecek?
 - (b) Peterang ha bernor renis Peteri Mengkah Gecek.
 - (c) Ma an belakuk, amen Peteri Mengkah Gecek kinyek bile kipinang ya rajak?
 - (d) Ku peniker engkek, ma an belakuk amen menang rajak bejaye kiperdat rajak? 🧠
4. Cerite nej ha sajak Kesah Peteri Mengkah Gecek gunakan nekate lilei.

Bacak ru tules.

Peteri Tujuh

Ku nanek lengrik mong numom peteri de bermuh Peteri Tujuh. Ilei numom peteri de bor irenis ru inus.

Nanek jis mong nanek rombongan naiha pinang peteri tapik gah ajeh tok lei nu entag peteri. Amek peteri kisemanj timpoh kaha og jenawab nu pitak rombongan de tibak. Pitak rombongan pen naijugloh nu lengrik lienai.

Gah ajeh lei jugak nu peteri. Bile peteri kipanei ilei bipinang, kikenjip had isernuk. Peteri pen kaha et belayar nu lengrik bakal itunang.

Mase naibelayar, lienai pen naisingah ku nanek tempat. Telas naicakcak, Peteri Tujuh kaha cak pelek. Ilei pen kisiyat nukebek pelek asap laluk kilukak ijaras. Bile kilukak, peteri pen kipeder amen ibehip ajeh ceher, ilei an teros kibelayar tapik amen ibehip biyeg ilei an kidat pajeh. Paknyak, behip peteri ajeh biyeg jadik kidatloh peteri ku pajeh ru tok lei ihajat kaha et belayar nu lengrik bakal itunang. Bisemadiloh Peteri Tujuh ku tempat ajeh.

Ektiviti

1. Bacak nepetek gunakan sembot ru intonasi de sesuei.
2. Ceryak ayat majmok de mong ku nepetek.
3. Tules ayat majmok kateh mentok tenules berangkei.

Bei Bedindag

Dindag ru ui perenneng.

Peteri Penjagak Lengrik

Peteri...tujuh peteri
Tujuh peteri naijagak lengrik
Peteri...tujuh beradek
Pukal berenis bor
Bigemar ya mai

Peteri nar bebajak serong
Peteri nar isangul sindeng
Peteri nar rebel iempag
Peteri nar gemar menatag

Peteri empat bebajak serong
Peteri empat becucok sangul
Peteri empat rajit besubai
Peteri empat gemar behias

Peteri, tujuh peteri
Gensag laguk } 2x
Bedindag sewang

Peteri enam bebajak serong
Peteri enam besuntig gadig
Peteri enam gemar berideng
Peteri enam gemar tulug mai

Peteri tujuh bebajak serong
Peteri tujuh beselendang pehog
Peteri tujuh sengoi besenglog
Peteri tujuh perbor mai de nyik

Peteri, tujuh peteri
Tujuh peteri had bernor sengik
Peteri, tujuh peteri
Tujuh peteri penjagak lengrik.

Irama laguk: *Ulek Mayang*

Ektiviti

1. Cerngai laguk ju audio.
2. Cerite iceti lirik laguk de mong nilei bor.
3. Beh genensag ru perenneng kateh kelas.
4. Senarei engrok edjektip de mong ku laguk.

rebel = ramah

9

Pelenkap maklumat.

Genmar Peteri Nar

Numom peteri kigemar...

cak nusegar teledi.

ngut _____

sat _____ ku isenangul

log _____

peres _____

Ektiviti

1. Pelenkap prasa ru penjodoh benilag jijoi gambar.
2. Ui ayat ju penjodoh benilag ku bob tules.

Cerngai ru Belwal

Neng ru cerite nej.

Joko ru Ladak Cep

erer	= kekjet
dikdej	= sekrek
pengeh	= regeg/merah padam
rungel-ringel	= ngingel

Ektiviti

1. Cerite nilei-nilei murni de mong ku vidio.
2. Lakon nej watak kateh cerite gunak ayat ru gaye lilei.

Lapas sajak.

Cerite Sor

Sor...
 Nukelamin sor
 Jeoi pitak kenon
 Yah naibekbed, mengot naijagak

Kenon sor...
 Had kengwat cackak
 Tok tetanggung apak ru amek
 Mong becaknak pukal lelacup
 Apak ru amek lekat cuag ked
 Rejeki de gek mimang tok cukop

Baidekloh ubai apak amek sor
 Kayat tok tahan ha kelakuk kekenon
 Biwes naihalei lei hunen tok sedar
 Naisui ratah tok bok de jagak.

i sor = banse gasur/lipas
 lelacup = lahap

Ektiviti

- Lapas sajak gunakan sembot de pintaan ru intonasi de sesuei.
- Bincang ha ceti sajak.
- Jawab sensual penengham ku kerop.
 - Ma de naiui ya kekenon sor jap-jap jis?
 - Yama apak ru amek sor lekat baicuag?
 - Begeiharok ranis pitak kekenon sor bile biwes ya iapak amek?
 - Begeiharok care apak ru amek sor baiha perwer kelakuk bahun pitak kenon ubai? 🍷
- Cerite nej ha sajak gunakan nekate lilei.

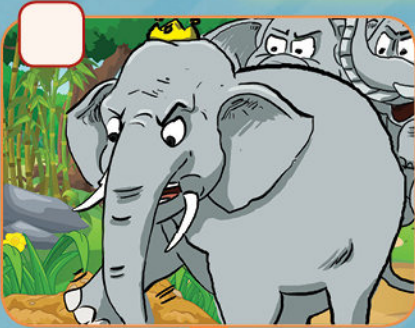

Bei Betules

Susut ru tules.

Ku nanek jeres bigei ya Rajak Cig ru Rajak Las. Rajak Cig ru irakyat senalo naicak kening awat ku jeres. Mong memerip kebek busut pajeh kijadik ginei Rajak Las ru ipitak rakyat. Nanek jis...

Rajak Cig ru Rajak Las

Bei hiserag pitak las adeh!

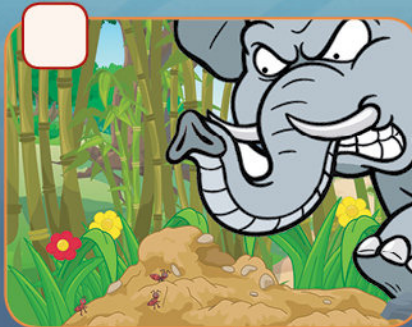
Bei badeh, padeh jeoi kening awat pai.

Yea! Yea! Hik himenang! Hik himenang!

Bok de or engkek kek caknak ku was jik adeh?

Eng adeh Rajak Cig. Ku belok taleh jik boleh jikek caknak.

Kawat-kawat, bei himuj kateh beralei cig!

Rajak Cig ru ikekawat naikarau. Adoh! Adoh! Nyaknik naikap ya las. Juk hijar!

Ektiviti

1. Bacak ru paham cerite.
2. Penumbor cerite joi inehator de betol.
3. Bacak nej cerite de siap bisusut.
4. Salit nej cerite de siap bisusut.

Bei Bedindag

Dindag ru cerite.

Permate Nus

Ajak ru atak ya **bungkok** sabot
 Cehoi **kelem** bajjagak cenok
 Tok pernah rintat tok pernah lesuk
 Bajjagak cenok lei nai**entoi**

Cenok-cenok hod naibesukor
 Mong be**ajak** mong beatak
 Agok pen nunoh **tinggik** suarak
 Jagak kelakuk hormat mai **engrak**.

(ulag nej)

Irama laguk: *Nenek Si Bongkok Tiga*

Ektiviti

1. Cerngai ru dindag laguk jjiio audio.
2. Bincang ha ceti laguk de mong nilei bor.
3. Ui nanek perenneng ju laguk.
4. Ceryak ru tules nekate belawan ha nekate de bekale ceher ju jenawab de biog.

atak

sayet

patek

huper

macot

tegak

4.1.2
3.2.1

Neimboh ku Imulak

Bacak ru senarei.

Nenek Kebayan ru Peteri Rajak

Nenek Kebayan kigei nyak ju deg mai kilek. Ilei kigei ku beg cenghog teu. Nenek Kebayan senalo kiui penglai ha rajak. Jap-jap jis ilei kijalag nu istane kaha sediak penglai ru mahnuh peteri rajak. Peteri rajak kigemar muh teu bungak de kisediak ya Nenek Kebayan.

Nanek jis, Nenek Kebayan tok kihol nu istane rajak. Peteri rajak pen kipet ha Nenek Kebayan mende kaha muh teu bungak. Peteri pen kipakat pitak dayang ham bungak ku engkap istane. Pitak dayang pen naiham tujuh kenutup bungak pirag, tujuh kenutup bungak kurol, tujuh kenutup bungak cempake biyeg, tujuh helei selak cekor ru tujuh helei selak selbog. Telas ajeh naitebeg ku pateu ha mahnuh peteri. Peteri pen kimuh teu bungak ajeh. Tok leu ju imahnuh, peteri kikenjip berahej iberog. Nar mom dayang teros baiet cereg Nenek Kebayan.

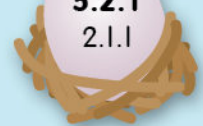
Bile ubai lei ku deg Nenek Kebayan, liubai baikekjet mende baineng Nenek Kebayan ya tok belehem. Ubai dayang pen baijug nu istane. Liubai basureh ha danan Nenek Kebayan. Telas ajeh biuros ceknup Nenek Kebayan.

Benghej berog peteri rajak lekat tok bor. Jenim peteri gu terek. Peteri kiselsel kaha buruk mai laluk kidek ju istane kigei ku nanek lep. Ju kenjuh, dij mai tok bipanei ha gah peteri nej.

Ektiviti

i cenghog = cagoh/gerahleh
pet = poj leu/tenget

1. Bacak nepetek gunakan sembot de pintan ru intonasi de sesuei.
2. Jawab sensual penengham secare spontan ju guru.
3. Senarei nekate de mong neimboh ku imulak.
4. Pileh limak nekate de mong neimboh ku imulak ru ui ayat.

Cerngai ru Belwal

Neng abik.

Pelek Kulip Pelek Serag

engrat

nerabon

penglai

pelek serag

perencah menasak

Ektiviti

1. Neng ru bacak maklumat.
2. Cerngai audio.
3. Belwal ha maklumat de mong kateh gambar ru audio.
4. Kernal engrok muh am konkret.

1.3.1
5.1.1

NOTA GURU:

Rujok bebegei sumber ju Internet.
Cuntuh: www.buahkulim.blogspot.com

Bacak pantut.

Pesentud Menasak

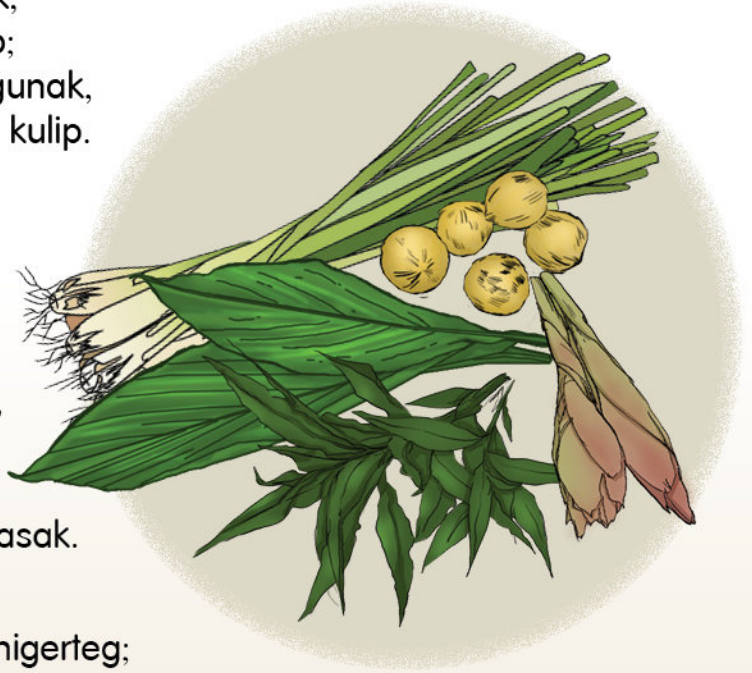
Nyik rungkug tok tahan hirasak,
Hicak caknak tok boleh hilip;
Iselak begunak ipelek pen begunak,
Perencah serag bermuh ha kulip.

Barang manah bidek ku petik,
Petik bidek ku kenog tirei;
Iselak cereg kires ku patik,
Ajehloh ilei selak serei.

Et teu talag mende ha mamuh,
Sengej iteu sernuk hirasak;
Ingoi setud kemumuk imuh,
Kitamah sentud rasak menasak.

Cermor mai manah tok bireke,
Cermor mai manah beiloh higerteg;
Ceher ru biyeg ajehloh ikale,
Bungak kantat ilei bicereg.

Atak Bedui ikenah Wak Nor,
Wak Nor kikenal ku Kampung Sahom;
Bisubai ru kak hadloh ibernor,
Imuh biog selak cenohom.

Ektiviti

1. Bacak pantut gunakan sembot ru intonasi de betol.
2. Senarei bahan pesentud menasak de mong ku pantut kateh mentok pete peniker.
3. Salit nej pantut kateh bob tules.

cenohom = kesom

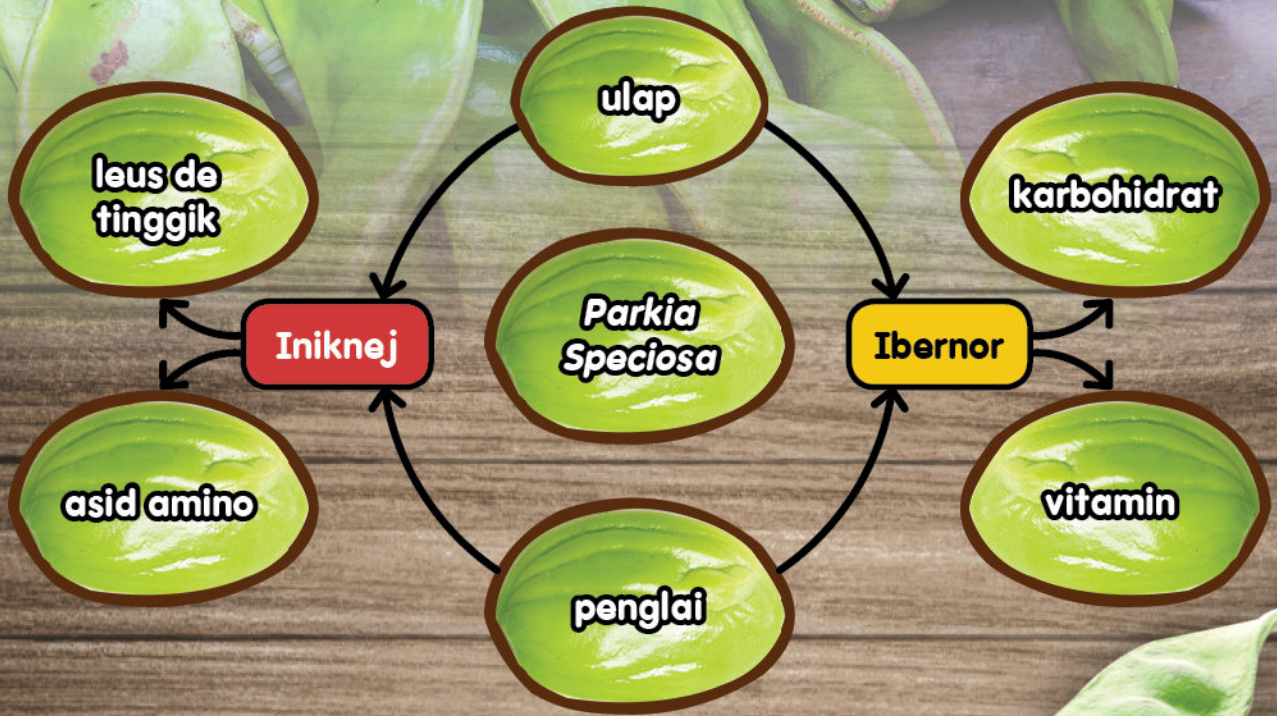

Bei Betules

Cerngai ru tules.

Betar

Ektiviti

1. Neng ru belwal ha maklumat.
2. Cerngai nepetek ju audio.
3. Tules cerite de bipecerngai.

3.3.2
2.6.1

NOTA GURU:

- Pileh nanek perenggan de biha tules ju audio de bipecerngai.
- Rujok bebegei sumber ju Internet.

Cuntoh: www.bidadari.my/khasiat-petai/

Bacak ru lakon.

Bercet Kak ru Pelek Perah

Wak Rosa: Bor huper ajak. Ajak, ma jun beh?

Ajak: Eng ngha seryap caknak cehei adeh.

Wak Rosa: Ma jun ha bercet jis adeh?

Ajak: Eng ngha bercet kak ru rop.

Wak Rosa: Rop ajeh ma ibende?

Ajak: Rop ajeh pelek perah.

Wak Rosa: Ihok cegeh, harok ha masak?

Ajak: Pelek ajeh hod hipegoh nok, barukloh kileem ru boleh hibercet.

Wak Rosa: Ma ibahan ha bercet kak adeh ajak?

Ajak: Hik hod hisediak nar meknat ladak cep, memerip meknat pelek perah ya biseh, nuikor kak bipengal empat, nukenutup bungak kantat, nuhelei selak kemumuk, nar kepig asap sengruk, nusenudu macot empoj ru empat cenawat teu.

Wak Rosa: Abek, jengoi ibahan! Tok sabar ngha rasak.

Ajak: Pelek perah adehloh jigunak ya jik manah entem ha pesetud menasak.

Wak Rosa: Eng ngbelajar bende pai jis adeh. Tok rugik ngperop jun bercet caknak. Jukloh ngtulug jun.

Ajak: Jukloh.

Ektiviti

1. Bacak nepetek.
2. Beh nelakon jjoi nepetek ru beh gaye lilei.
3. Kek penjudoh benilag kateh nepetek.
4. Beh ayat majmok gunakan penjudoh benilag kateh mentok tenules berangkei.

i rop = senalei perah
bipengal = bikerat/bitas

Bacak ru ceryak.

Kesumbe

Kesumbe atao bikenal sebegei *Bixa Orellana* ialoh antare tenumbuh de engrak ku duniak adeh. Yama bipasal engrak? Kesumbe adeh pernah bigunak ya mai Mesir manah entem.

Ku kateh masarakat hik, kesumbe adeh bigunak sebegei alat sulek ku jaman manah. Ikale de ceher ajuh buleh bibeh bincu, cat cengros teg ru hicat sog de bekoh. Jaman hunen, mai tok bigunak kesumbe sebegei alat sulek. Mai jeoi bigunak alat sulek muden.

Selaen bigunak ha senulek, kesumbe adeh bigunak ha cot ragik ku awat centeg mai besewang atao bekebut. Kesumbe jugak bigunak ha kale sekek. Sekek de bikale ajuh bitaj kijadik ceruk de bor.

Kesumbe buleh bigunak sebegei penglai. Mai raknak manah tok bepenglai kedei jadik bigunakloh tenumbuh adeh sebegei penglai. Imat kesumbe adeh buleh kiperlai bebegei nyaknik sekuk kengreg, cenirit ru kekilek nej.

Kesumbe adeh terek iberengkep ku jaman hunen. Hik hodloh hiingat genunak atao newares sejarah mai manah ku kateh sengik mende adeh jugak nanek cabag lemu penanei.

Ektiviti

1. Bacak ru paham nepetek.
2. Ceryak ayat tunggal de mong kateh nepetek.
3. Beh ayat tunggal ju nekateh adeh.

sekek

awat

penglai

ceher

cengros

Cerngai ru Belwal

Cerngai abik sajak.

Rimak

Rimak

Ha simpat flora de kihias bumik
Ha simpat fauna de pelenkap habitat
Had ibernor inenneng
Had idamei hirasak
Tiktok itenandig
Cenipte jenang de bekuasak

Rimak

Had ijengoi pungsi hek
Tenumbuh belaer kiperhol udare
Suhu bumik hek hejagak
Tik sarep hek hepernyak
Sumber penglai mai biceryak
Tempat nelancong hek hesediak
Ku kateh hek ajeh semuak

Rimak

Amen ngcet nubatag jehuk
Kitar semulak jadik neamal
Jik jihod hek lekat belaer
Haknuk jik nu hek tok pernah kiher

Ektiviti

1. Bacak ru paham sajak.
2. Neng vidio.
3. Cerite secare spuntan ha maklumat de mong kateh vidio.
4. Deklamasi sajak ru betol.

rimak = serag
unjeh = enai

Bei Bebacak

Bacak seloke adeh.

Seloke Penyu ru Kak

Adeh cerite penyu ru kak,
Ubai bekawat ya leu jugak,
Samak-samak ubai kek caknak,
Kateh laot de jenang kibukak.

Laot luas had iberengseh,
Lei buleh hineng ku ikateh,
Jei pelancong begantik sileh,
Enai beparik ku laot adeh.

Nanek mengot penyu kijap,
Kak kigerteg ikawat jenjap,
Mong senem kakoh ku jap tempat,
Nerisao kak ubai doh baidat.

Celikid-likid berog ubai,
Bokka imai had inelalei?
Kelakuk adeh laluk bibiar,
Lei laot adeh buleh tecemar.

Bekan had senem ked pen mong,
Ku beg laot senem betong-tong,
Bokka imai buleh bitulug?
Penyu ru kak tok belok baiha jug.

Berog penyu kisog ku jareng,
Ka terlas iberog guleng pereng,
Numom sengoi kineng ubai,
Kien penyu kiterlas kiperlai.

Ju kenjeh ijis laot beserik,
Sukak nus ubai tok teperik,
Jadik tenumpuk nej ju jap lengrik,
Laot ubai tempat beparik.

Irama laguk: *Seloka Pak Pandir*,
Roslan Madun

Ektiviti

1. Cerngai audio.
2. Bacak ru paham seloke.
3. Cerite nej seloke gunakan nekate lilei.
4. Tules nej seloke ru kemas.

celikid-likid = cerakid

14

Bei Betules

Tules nej.

Sumber Sinui

Menatag pengres itek ru pug,
Itek ru pug punya peteri;

_____ ,
Beiloh hergak ru hihok batagari.

Himasak pug hicup kari,
Cak perakgek agokloh tamak;
Jukloh hipelihare batagari,

_____ .

Hibeh bende bor mai bikenang,

_____ ;

Batagari anugerah jenang,
Agokloh hik hipecemar.

_____ ,

Had begunak ku mase depan;
Jenagak batagari hodloh hiamal,
Tulug hijagak ajehloh bipekenan.

Barang ma hikep agokloh tamak,
Kelakuk ajeh hodloh hipernyak;

_____ ,

_____ .

- Kelakuk ajeh mai bigemar
- Kigel tenang kiskusur kampug
- Iteu berseh higunak samak
- Harap hik hikerjaksamak
Hilindong batagari mende hik punya
- Sikap bejimat hodloh hiamal

Ektiviti

1. Bacak ru pelenkap pantut.
2. Kek engrok ernor kateh pantut ru beh ayat secare belwal.
3. Tules nej pantut ru kemas.

Bei Bedindag

Dindag laguk.

Bernor Alam

Bernor alam punya jenang
 Ha sinui de mong ku duniak
 Laot luas tebantang
 Beiloh hijagak samak
 Udare serog hirasak
 Amen serag bijagak

Bernor alam punya jenang
 Kicipte ha sinui dek senang
 Hikek rejeki besamak
 Agokloh hiperusak
 Bernor alam punya jenang
 Biarloh higai ru tenang.

Irama laguk:
Twinkle Twinkle Little Star

Ektiviti

1. Cerngai audio.
2. Bacak seni kate laguk.
3. Kek nilei de bor kateh laguk.
4. Jawab sensual penengham ku kerop.
 - (a) Bok de cipte bernor alam adeh?
 - (b) Begeiharok alam adeh kipesernang sinui hik?
 - (c) Peterang yama hik tok boleh hiperusak alam adeh?

4.1.1
2.4.1

15

Cerngai ru dindag syaer.

Jennam Sinui Serag

Serag belaer damei inenneng,
Jeoi isinui tapik tok bineng,
Laluk biperusak laluk biterneng,
Jennam sinui serag yayak hineng.

Kening bigik ru tok tekawal,
Tok bidek nanek pen pukal bijual,
Tiktok terengan tik oksigen tok kikerwal,
Sinui serag hik tok begei iawal.

Sinui menatag biintei biceryak,
Bicap bijual nu mai tok hipecayak,
Kawat naibicap naijenjap had yayak,
Sinui serag kinyep ku teg mai hod kayak.

Udare tok serog udare tecemar,
Bitot iserag laluk bibiar,
Nu belok ha et nu belok ha jar,
Naik nong heknul ya os bepagar.

Kening de bigik kikal meratak,
Habes icenan ya jadik butak,
Kitibak manik ya begei teu latak,
Kien gel tenumbuh ru menatag jugak.

Yama sengoi tok sedar hal adeh?
Tok paneika unjeh kayat ju kenjeh?
Beiloh hineng ipadah ku padeh,
Kotloh iktibar ju syaer eng adeh.

Engrok Muh Am Konkret

Four horizontal bars for writing, each with a cartoon pencil character on top. The bars alternate in color: light green, light orange, light green, and light orange.

Ektiviti

1. Cerngai ru dindag syaer gunakan semboyan ru intonasi de betol.
2. Nyate maklumat tesurat ru tesirat ju syaer.
3. Senarei engrok muh am konkret de mong kateh syaer.
4. Beh ayat jijo i engrok muh am konkret.

Cerngai ru Belwal

Cerngai abik.

Bejoring ku Jis Minggu

Bah Jali: Wak Rosa, ha joring?

Wak Rosa: _____ _____ . Hek jugak ha joring?

Bah Jali: _____ _____

Wak Rosa: _____ _____ . Hek bejoring halei?

Bah Jali: _____ _____ .

_____ _____ . Hek?

Wak Rosa: _____ _____ .

_____ _____ .

_____ _____ .

_____ _____ .

Bah Jali: O, borloh amen mong cite-cite ha jadik atlet! Eng ngharap
hek bejaye ha jadik atlet de bermuh.

Wak Rosa: Abor haknuk, Bah Jali. Joring samak boleh?

Bah Jali: _____ _____ .

Ektiviti

1. Cerngai abik bengwal ju audio.
2. Og respon ha bengwal nu sensual tiktok engrok tanyak ju audio.
3. Pelenkap bengwal jijo audio de bipecerngai.

Bacak ru paham.

Cakcak ru Peringak

Jis minggu ialoh jis de kipoj ya Wak Rosa. Enai nuperingak naiberimpon ku padeg. Ku jis minggu, Wak Rosa ru iperingak naibeh bebegei ektiviti besamak-samak. Antare ektiviti de naibeh ialoh naicakcak besamak-samak. Ku jis biase, amek ru apak Wak Rosa sibok kerakjak ku empal strawberi.

Wak Rosa kigemar tulug iamek bercet caknak ku jis minggu. Ubai an baibercet caknak de setud ru behasiat. Telas ajeh, lienai naicakcak besamak-samak. Amek ru apak Wak Rosa an baiog bebegei bengsat de bor. Amek ru apak Wak Rosa jugak senalo baiog genalak dek enai belajar abor ru najoi bengsat guru-guru ku sekolah.

Iamek ru iapak jugak senalo baibesat dek lienai tok naibebakad ru naibekarit amen naicakcak. Lienai bior cak dek gek samak gek, jeoi samak jeoi. Wak Rosa jugak senalo kiingat bengsat iamek ru iapak dek naisuj pingat telas naicakcak. Ektiviti cakcak ru peringak ku jis minggu kipeerat nehubug Wak Rosa nuperingak.

Ektiviti

1. Bacak nepetek de biog ru jelos gunakan sembot de betol.
2. Nyate ha ektiviti ku jis minggu ru tepat kateh mentok pete peniker de sesuei.

Beh cenatat.

Ulag Kaji ru Kawat

Wak Rosa numom sayet de cercor kateh Kelas Empat Cerdek. Jap-jap jis minggu, ilei senalo kiajak ikekawat belajar ku ipadeg. Enai naibelajar ku bilek de biui has ha ulag kaji pelajaran. Bilek ajeh biog muh Bilek Belemu Bor ya apak Wak Rosa. Ikekawat jugak ya naipaham ha jadual belajar jis minggu ku deg Wak Rosa. Amen naihod ha jenim de kilek, lienai naiulag kaji ku Dewan Lod Manor.

Mase

9:30 pegelap
 10:30 pegelap
 11:30 pegelap
 12:30 dijis
 1:00 dijis lei 2:00 dui
 2:00 dui
 3:00 dui
 4:00 dui
 5:00 dui
 6:00 dui

Ektiviti

Belajar Bahasa Melayu Pemahaman
 Belajar Bahasa Melayu Penulisan
 Belajar Bahasa Inggeris Pemahaman
 Cakcak ku deg Wak Rosa
 Naibeparik ru naimamuh ku Teu Lod Manor
 Belajar Bahasa Inggeris Penulisan
 Belajar Matematik
 Belajar Sains
 Ngeknut dui
 Naibesimbang ha pelajaran sambel naiman bula baleng ku Padang Lod Manor

Ektiviti

1. Tules kenarag cenatat nunyenis jijoi jadual de biog.
2. Kek ru senarei engrok muh has tok sui kateh maklumat.

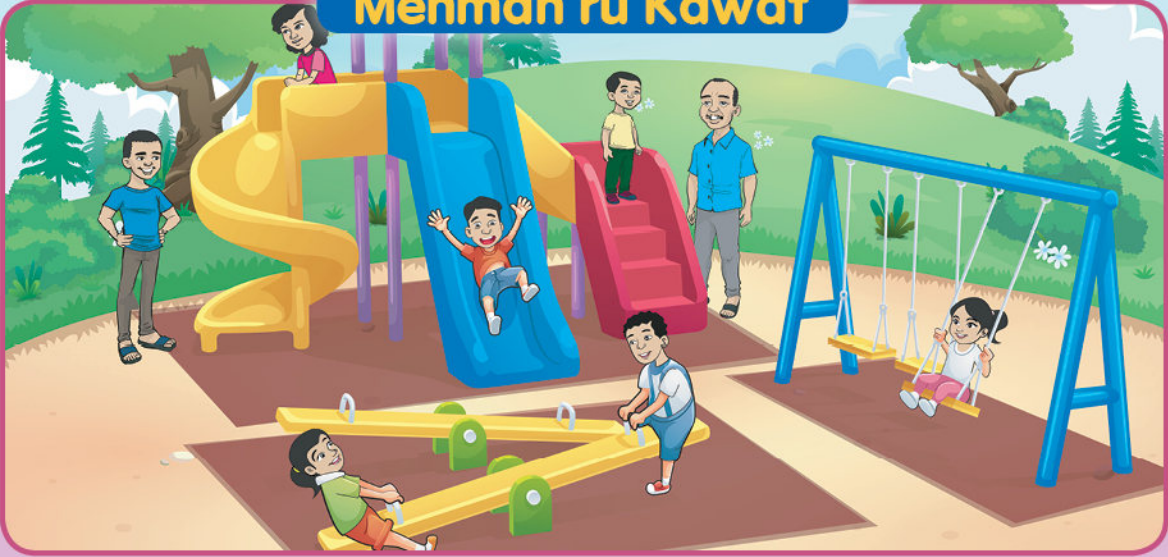

Bei Bedindag

Dindag laguk.

Menman ru Kawat

Beiloh kekawat
 Bei himan samak-samak
 Himenman lei dui
 Dek berog hik pen sihat

Beiloh kekawat
 Bei himan samak-samak
 Menman ku jis minggu
 Barukloh berog cergas

Beiloh kekawat
 Bei himan samak-samak
 Himenman ku padag
 Dek berog tok beleus

Beiloh kekawat
 Bei himan samak-samak
 Himan mennan pai
 Dek kiog kelop cerdas

Beiloh kekawat
 Bei himan samak-samak
 Hik kungsi mennan
 Lihik pen hikerakmik

Beiloh kekawat
 Bei himan samak-samak
 Agok hibekatik
 Dek hikep jeoi kawat.

Irama laguk:

1, 2, 3, 4, 5 Once I Caught a Fish Alive

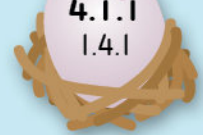

Ektiviti

1. Dindag laguk jjiio audio ru benimbeng guru.
2. Cerite ha ektiviti mennan liengkek ku jis minggu.
3. Senarei nilei bor ju laguk kateh mentok pete peniker.

18

Peribahasa

Kernal peribahasa ru betol.

Et nu Pasar Kelem

Jam ya lei pukol tujuh kelem. Telas ngmamuh, amek kipakat eng nu pasar kelem. Pasar kelem ajeh tok nyak ju deg jik **begei nulernur bakou**.

Ku pasar kelem ajeh, eng ngngeng jeoi sengo naicekcip nu gerei-gerei. Bebegei sengo de ngburuk ku pasar kelem. Mong de enai cip naihalei, bekelamin ru naien kekenon. Bebegei ragam mabek sayet ku pasar kelem. Lienai **berayot** ru tok naigerteg bengsat amek ru apak **begei entag sameu**.

Jar amek pen jaalak nu gerei jengwal senubai. Jenim ku was jengwal had irennyah. Mai beklik ru mai jelwal higerteg naibelwal **cungkag kalag**. Amek kibelik senubai de segar ku gerei senubai de senalo kisingah mende iregak murah.

Telas ajeh, jar amek jaet nu gerei bajuk. Amek kibelik bajuk ha jik. Mase amek kibelik bajuk, eng ngngeng mong numom sayet keral **begei ceos sot** mende kiog derme ha mai tok upaye de kikakdik ku pasar kelem ajeh.

Peksendok jar jajug, jar jabelik caknak ha en jug badeg. Ya lei badeg, rimdij caknak de jar belik jicak lei **pet poi** tapik apak kibesat agok cak **begei caknak pug** mende kinyek jibebakad. Tok leu ju kenjeh, jik jigerteg jenim pasar kelem de rek ju kendeg **besenyong** mende dij maijelwal ya najug.

Ektiviti

bekelamin = bekenah gensir

1. Kek makne peribahasa de bekale ru betol.
2. Tules ayat majmok de mong kateh nepetek gunakan mentok tenules berangkei.

Cerngai ru Belwal

Cerite ru tepat.

www.tempatcenuti.com.my/tempat-tempatdebor

Tempat-tempat de Bor ha Becuti

Malaysia mong jeoi tempat bor de boleh hik becuti. Antare tempat cenuti de boleh hiet begei tempat tik tinggik, teu talag, tempat besejarah, taman de bor, pulau de indah ru kekilek nej. Laman web adeh mong kisenarei tempat-tempat de bor ku Malaysia. Hik boleh hiui penandu amen ha en peringak hiekcip gus cuti sekulah.

Legoland, Johor

KLCC, Kuala Lumpur

Gua Tempurung,
PerakPort Dickson,
Negeri Sembilan

Gua Kalam, Perlis

Pulau Perhentian,
TerengganuGenting Highlands,
Pahang

Langkawi, Kedah

Ektiviti

1. Cerite ha tempat-tempat de bor de mong kateh gambar.
2. Cerlah maklumat kateh mentok pete jehuk ha tempat-tempat de bor ku lengrik kemil adeh. **Cuntoh:**

Tempat-tempat de Bor

NOTA GURU:

- Bimbeng mureb senarei tempat-tempat de bor ku Malaysia ju Internet. (TMK)
- Rujok laman sesawang www.motac.gov.my.

Cerlah maklumat ru betol.

Tebingan Sungai Kuching

Cengreg Kuching, Sarawak

Wak Rosa ru iperingak naicip ju Lapangan Terbang Antarabangsa Kuala Lumpur (KLIA) teros bien heg nu Kuching, Sarawak ku jis Sabtu. Hekneg kikit mase lebeh kurang nar jam taleh. Enai naihuj kapal terbang pukol 4:00 dui ru nailei pukol 6:00 dui. Wak Rosa kikenjip kihieg bile kapal terbang kihuj nu suwig. Wak Rosa kibekengrog mende pek sabar kaha lei nu Sarawak.

Pukol 6:30 dui, apak Wak Rosa kikep kerite siwak. Tempat petame naialak ialoh Tugu Bandaraya Kuching de megah biperjeg. Ya honj lienai naibegambar barukloh naialak nu deg danem de naidek engrok canuk. Wak Rosa ru iperingak naiangkut arap de naien nu deg danem.

Lienai naikenjip cuag. Lienai naicak ku nanek gerei peninen. Wak Rosa ru iperingak naicak mi kolok. Irasak had isentud. Telas naicakcak, lienai naibeparik ku deg danem. Ku imengot, lienai naiet nu Tebingan Sungai Kuching.

Ku jis minggu, Wak Rosa ru iperingak naibelik kek lapes, kak pekasap, kak terubok gerag ru abat batek Sarawak. Telas naibeklik, lienai naisingah nu Muzium Sarawak. Telas naineng perenneng pajeh, lienai teros naialak nu Kampung Budaya Sarawak.

Ku jis Senayan, Wak Rosa ru iperingak naihuj kapal terbang nunoh nej mende naiha jug. Lienai nailei ku KLIA ya sengur. Alaupen naireuj tapik naikenjip sernuk mende naikep kenenjip pai.

Kampung Budaya Sarawak

Tugu Bandaraya Kuching

i	sengur	= seranyep, senjak
	kihieg	= kigayat
	dek engrok	= tempah canuk

Ektiviti

1. Bacak cerite secare jelos ru sembot de betol.
2. Nyate ha langkah-langkah senelamat mase hiet lengrik mai gunakan sembot de betol. 🧠

2.2.1
1.3.3

Susut ru betol.

Neindah Lengrik Perak

1

Zoo Taiping zoo de paleng engrak ru zoo awam petame de bibukak ku Malaysia. Tempat ginei bebegei banse menatag kalok ru ces.

2

Tempat ginei nelayan. Mong jeoi pantei. Hik boleh hibeh ektiviti begei selapneng, rideng pulao, besukan ru cip nongjug. Hik boleh hilawat nu Batu Bersurat, Kota Belanda ru Tokong Fu Lin Kong.

3

Nanek menare tangki teu de bipejadik menare jam. Menare ajeh ialoh mercu tandak bandar Teluk Intan. Menare ajeh icengreg 85 kaki ru ikateh mong 110 rangkal.

4

Tempat adeh mong ku Tambun, Perak. Taman semulak jadik de paleng entoi ku Malaysia. Boleh hibeh ektiviti begei menman taman tema teu, og caknak samil, menman ru menatag ru kekilek nej.

ces	= liar
selapneng	= snorkel
rideng pulao	= jelajah pulau
cip nongjug	= merentas hutan

Ektiviti

1. Susut maklumat ru tules nej joi nehator gambar de betol.
2. Sebot prasa muh ru betol de mong kateh ayat de biog.

Bei Besajak

Paham sajak ru betol.

Bernor Lengrik Adeh

Engrok cep higerteg belempog
 Kiog tandak an mong jis pai
 Bernor alam kiui eng ngserngam
 Begei duniak kijadik milek eng

Eng ngperbet mat setumbe
 Ngdepang teg eng setumbe
 Sengej, senyong, sennang sengik eng
 Kiui begei ngheg riang

Wahai jenang pencipte alam
 Eng ngkagom terek ngha pernyep ju sengik
 Yah lei kelem
 Serengngam eng tok pernah kilet

Neindah alam ngkenjip sempurne
 Neindah alam hodloh hijagak
 Neindah alam bernor inenneng
 Begei indah ku taman sergak.

i belempog = merdu
 serngam = kakkik setumbe
 setumbe = sekejap/beramos
 kilet = kipadam
 depang = depe

Ektiviti

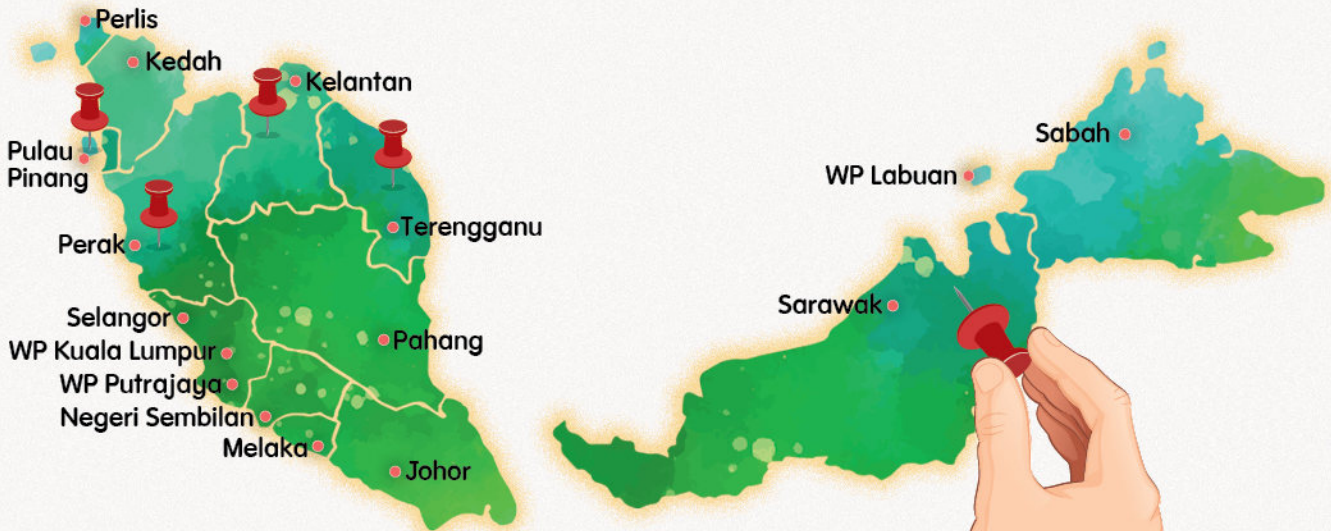
1. Bacak ru lapas sajak gunakan nada ru intonasi de betol.
2. Tules sajak de biog ru kemas.

Kernal ru cerite.

Lengrik de Pernah Nglei

Wak Rosa ru iperingak naigemar ha nelancong. Mong memerip lengrik de pernah nailei. Wak Rosa kiui nanek senarei semak ha lengrik nelancong de ya kilei. Lengrik de ya kilei kitandak ya pakuk tekan ceher. Mong memerip lengrik de pek dij lagik kilancong. Ilei kiharap tahut keknit doh boleh kilancong ru iperingak nunoh nej.

(Sumber: www.motac.gov.my)

* WP = Wilayah Persekutuan

Ektiviti

1. Kernal ru tules engrok muh has tok sui de mong kateh maklumat de biog.
2. Cerite ha kenenjip memasig ha kilancong nu lengrik mai gunakan ayat de tesusut.

Pekukoh

Man ru Sureh

Mulak

Senarei limak nekate de kikandung neimboh ku imulak.

Merip urag sengoi de kijaled jadik kak kateh cermor Cemenak Bak?

Senarei limak nekate nuceti de mong kateh tema Duniak Cerite.

Kateh Cermor Kusak yama nar beradek ajeh cerahlah?

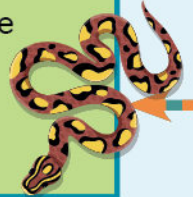

Ma iceti terlaj?

Peterang nilei de bor ku Peteri Penjagak Lengrik.

Kermuh banse tijik de mong ku cermor Senglog Wak Luj.

Senarei limak genmar Peteri Nar.

Ku belok Joko kibakek kening ladak cep de cenisher?

Bok de bikap ya las?

Kermuh nar pesentud menasak ju serag.

Og iceti ha peribahase begei entag sameu ru ceos sot.

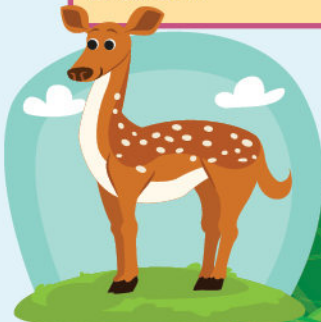
Senarei nik ektiviti de buleh hibeh ru peringak ku mol minggu.

Kermuh was de bor ha nelancong ku Malaysia.

Senarei nik tenumbuh de buleh hibeh penglai.

Ipenyudah

Bende de bihod:

Dadu ru takan.

Care mennan:

1. Biman ya nar mom.
2. Pej dadu jijoi geniler.
3. Sengoi de pej dadu, kiletak itakan ku tapak mennan. Sengoi de tok pej dadu kisuwal ikawat ku belok itakan ajeh kikenak.
4. Amen tok buleh kijawab, los nar petak nu kenog.
5. Og geniler ikawat.
6. Ui langkah 2 ru 4.
7. Bok lei canuk ku ipenyudah, ilei kimenang.

Cemenak Karog

Ku jaman manah entem, mong nukelamin raknak baigei nyak ku kateh serag. Ubai baibukak selai pai. Igensir kigakgik jehuk ru ikenah kingyong teu ku payak. Tare igensir kigakgik, tibak-tibak ilei bikap ya selek. Ilei kikarau ru kisemanj tulug nu ikenah. Ikenah kien jug igensir badeg. Ilei kiperdak igensir ku padek deg mende kaha cereg pawog. Tok dan kiet, igensir ya tiktok ilehem. Ikenah kijenjap lei kibed. Bile kikus, kineng ijis ya dui. Ilei kiet kaha pergah danan igensir nu mai kampug. Ku semakdek nong, mai raknak kerdor ajeh kijerahmuh nu memerip urag litau.

Mong numom litau kitanyak, “Nu belok jun ha et?”

“Eng ngha et nu kampug ajeh mende ngha cereg mai dek naiuros danan gensir eng,” mai raknak kerdor kibelas.

“Tokmaloh. Jik an jitulug jun,” akuk mabek litau.

“Jukloh nu badeg eng. Ijis pen ya seranyep,” kipakat ya mai raknak kerdor.

Mabek litau ajeh pen najjoi mai raknak kerdor jug nu ibadeg. Lienai naihuj nu badeg ru naigei ku kerileng igensir.

“Engkek gei nok, eng ngha bercet caknak,” urok mai raknak kerdor ru teros kiet nu degwal.

Mabek litau ajeh naibesimbang ratak lienai. Tare mai raknak kerdor ajeh kibercet caknak, ilei kigerteg senimbang mabek litau kas naibekbej. Ilei kitanyak, “Ma engkek bej mabek?”

“Mahentok be jun, jik jibesimbang,” urok lienai.

Mai raknak kerdor kikenjip pelik. Ilei kiperimbet ju idegwal ru kineng mabek litau ajeh lentag naibecengreg. Paknyak, mabek litau ajeh ialoh cemenak karog. Ilei kikekjet ru kikit yog kitarah icaruh mende kaha jar.

Mabek litau naitanyak, “Ma jun kerjak ajeh?”

“Mahentok, eng ngcar ceos,” kilenglod ha mabek litau.

Mai raknak kerdor ajeh kijar nu kampug de rek ru kicerite ma de belakuk ku ipadeg. Mai kampug naiperop ilei jug nu ibadeg. Enai nairup os ku kerileng deg mende naiharok ha cemenak karog ajeh. Cemenak karog naikenjip beket laluk najjar ju kenjeh. Kayat ajeh, hik sengoi an hirup os ku kerileng deg amen mong bedanan mende hinyek ha cemenak karog naihol nu badeg.

TEMA 3

Duniak Lemu Penanei

Seloke Lemu Penanei

Tema nik lemu penanei,
Lemu penanei lemu de pai,
Bei hibelajar agok hiselei,
Hibacak, hibeh ru hicerngai.

Hihok menatag hik tok rugik,
Jenim ku kerileng hodloh hiserngik,
Cerite ha tenumboh ru menatag,
Serngik ya kelop cerngai ya entag.

Ha paneika, ajehloh isenual,
Jei bende jei ihal,
Hipanei samak ma biha perlei,
Penanei ajeh sennang ha lilei.

Lemu teknologi lemu de hebat,
Teknologi belae lemu de padat,
Teknologi gu canggeh mimang bitageh,
Sinui hunen mimang sekuk adeh.

Unit penyudah berakkah cerendig,
Cerendig himagek agok betandig,
Bei higunak ma hibelajar,
Dek pigoidoh hijadik pakar.

Cerngai ru Belwal

Cerngai abik.

Menatag gu Gek

Ektiviti

1. Cerngai nepetek ju audio.
2. Perlei bengsat de engkek cerngai ju audio.
3. Tules nej nepetek de bipecerngai.

Bacak ru jawab.

Ma Imuh WWF?

World Wide Fund for Nature (WWF) ialoh nanek tenuboh de benealak ha pupok jenagak, kenajik puleh ru peres alam semulak jadik. Misi tenuboh adeh ialoh ha **peberentik** ru hi pepuleh **nerusak** alam kerileng. WWF jugak prihaten nu spesies teancam, cenenmar ru neubah iklem.

WWF adeh naikot panda ju peringak sameu sebegei simbol tenuboh. Simbol panda beasal ju panda bermuh Chi Chi de **biperjeg** ju Zoo Beijing nu Zoo London ku tahut 1958. Yama **bicot** simbol panda adeh? WWF kicot simbol adeh mende ku tahut ajeh, had panda bermuh Chi Chi taleh de tik **res**. Ku mase ajeh jugak sameu ialoh nanek menatag de mimang teancam ispesis.

WWF jugak mong kisediak kempen atao progreem de bermuh *Earth Hour* ataopen mase bumik. Hik pen buleh hidaptar sebegei ahli ju laman web WWF. Beiloh hik samak-samak hiog senukong nu tenuboh adeh.

Ektiviti

1. Bacak nepetek secare jelas ru intonasi de betol.
2. Jawab senual penengham ku kerop.
 - (a) Ma iceti WWF?
 - (b) Pungsi WWF ialoh...
 - (c) Yama bikot sameu sebegei simbol WWF?
 - (d) Yama hik hod hisukong tenuboh adeh?
3. Kek engrok belawan ha nekate de bekale ceher.

Tules ru kemas.

Pusat Pemulihan Orang Utan Sepilok

INFO

Bituboh ku tahut 1964. Bihas ha kenon orang utan de tebiar. Pusat adeh bijagak ya Jabatan Hidupan Liar Sabah. Ilengwas ialoh 4,294 hektar.

Tambang/Tenenbot

- Teksi RM100.00 et jug
- Bas RM4.00 nuale

Mase Bukak

- Jap jis
9:00 huper – 12:00 dijis
2:00 dui – 4:00 dui
- Jumaat
9:00 huper – 11:00 huper
2:00 dui – 4:00 dui

Tiket Meknuj

- Mai pasak:
 - engrak RM5.00
 - sayet kerop 18 tahut RM2.00
- Nyiknyuk mai pasak:
 - engrak RM30.00
 - sayet kerop 18 tahut RM15.00

Genunak Kemere

- Kemere telipon ru kekilek nej bayar RM10.00

(Sumber: www.wildlife.sabah.gov.my)

nuale = sehale
et jug = pergi balik

Ektiviti

1. Bacak maklumat de biog.
2. Belwal ha maklumat ru sembot de betol.
3. Beh ayat gunakan maklumat.
4. Tules ayat kateh mentok perenggan ru kemas.

Bei Belakon

Bacak ru lakon.

Teke Bok Eng

Caknak huper ha Wak Inei,
Kupi kikakoh kenak imatmoh;
Amen hek sengoi de panei,
Menatag ma tandok ku imoh?

Mong ibelau mongloh irog,
Bilep besig engkap tasek;
Menatag adeh cereg iberog,
Iberog kibegulug amen hiusek.

Suweg beradek singah deg kenei,
Kisuweg mende kiriyak isengik;
Amen hek sengoi de panei,
Menatag ma kicereg manik?

Ga beh kerjak gei pakuk ru pahat,
Bengsat ajuh bekan bireke;
Cegeh icawog kicip pelahat,
Menatag ma cubakloh teke?

Bungak manor bibeh muh dewan,
Ibungak bisusut pelapan-lapan;
Bile mong musoh kaha belawan,
Kiperoh ibenisak nu musoh ku depan.

Ektiviti

1. Bacak ru jawab pantut kerendei.
2. Beh nelakon jijoi ikon.
3. Salit nej pantut de biog ru kemas.

4.2.2
3.5.1

NOTA GURU:

Kot tupeng kateh Kod QR.

Bacak cerite.

Eng Nuikor Penyu

Eng nuikor penyu. Eng boleh nggei ku kateh teu ru ku darat. Jangke sinui eng ialoh lebeh 60 tahut. Eng termuj kateh spesies reptilia. Alapen eng boleh nggei ku darat ru kateh teu, eng lebeh jeoi ngperguj mase nggei kateh teu. Eng nggei ku was de mong terumbu karag sebegei was de sesuei ha kaknek caknak, menman ru belindong.

Eng nubanse menatag de merek pupos. Spesies eng adeh jugak ialoh spesies teancam. Jik jibepengleg ku beg pantei. Jik jibepengleg ku jis kelem. Pengleg ru lijik an bijual amen bikep. Kayat ajehloh mong mai de betanggungjawab bijagak jik. Pitak kerajaan ya bibeh undang-undang ha jenagak jik. Barangbok de berkep atao bijual jik an bicap, bidendak ru bihukom. Hunen jik jirasak selamat.

Ektiviti

1. Cerite nej gunakan sembot ru intonasi de betol.
2. Kek ayat tunggal de mong kateh cerite.
3. Beh ayat tunggal gunakan nekate ku kerop.

pupos

berkep

was

pengleg

pantei

NOTA GURU:

Rujuk bebegi sumber ju Internet.
Cuntoh: www.dof.gov.my

Cerngai ru Belwal

Cerngai ru paham.

Renyah!

Ektiviti

1. Cerngai, kermuh engrok ju audio ru kicam gambar.
2. Cerite ha gambar ku kemil.
3. Beh ru tules ayat kateh mentok perenggan jijoi gambar.

Paham pantut.

Kesan Rukok

Hicak kak **jeknop** hiculek ku budu,
 Budu bibelik ku **ransom** Wak Sidah;
 Agok cap agok hik pandu,
 Merukok adeh tok bepaedah.

Bah Kacot kawat Bah Jamal,
 Baiet nu kebon baicebak sawet;
 Merukok agok hipejadik neamal,
 Agok **pejendak** perugik duet.

Hi**wek** nu serag hikek beltop,
 Kening beltop tinggik tok hilei;
 Serngik ha mai kengwel ru kentop,
 Hiserngik jugak ha nyawak lilei.

Jap-jap dui kiceleh manik,
 Manik **kiceleh** eng nggei halei;
 Rukok icuntol hikep nyaknik,
 Agok hiperusak sinui lilei.

Ya leu hingadap jug hisanyuk,
 Jug hisanyuk lei pen jere;
 Amen jeoi rukok binyuk,
 Cas rukok kicemar udare.

cuntol = punca/isebab
 sanyuk = senyer/kebas

Ektiviti

1. Bacak pantut gunakan intonasi de betol ru jelas.
2. Ceryak nekate nuceti ha nekate de bekale ceher.
3. Beh pete peniker de sesuei ha kesan merukok.

NOTA GURU:

Semanj mureb ceryak kesan kilek bekenat ha merukok kateh Internet. (TMK)

Tules ru kemas.

Tapak Nelupos Ked

Adeh tapak **nelupos** ked. Ked-ked de bikutepeju jap tempat an bipej padeh mende biha lupos. Memerip tapak nelupos bigunak benealak ha uros sisak begei deknek setumbe, neuros ru perenjeg atao pemprusesan bahan peknej. Pruses bahan peknej ialah **senusut**, nerawat atao **kitar semulak**. Tapak nelupos adeh kiperhol ngoi seeg, kayat ajehol tapak adeh bibeh nyak ju tempat **ginei** mai jengoi.

Ektiviti

1. Bacak ru paham maklumat.
2. Nyate maklumat de tesurat ru tesirat.

Isik Tesurat	Isik Tesirat
Was peknej ked	Pej ked ku tong ked atao was de betol
	
	

3. Beh ayat majmok ju nekate de bekale ceher gunak tenules berangkei.

Deklamasi sajak.

Baag

Jehuk de sui ku rimak
Dikdij bigik jeoi igunak
Belhoj cenan kusong hirasak
Rees jehuk tok besamak
Ha terhan tik doh sarep meratak

Manik kiceleh tok kiberentik
Mulakloh hirasak senusah sengik
Senalo hipeingat ha jar nu tinggik
Mende baag kitibak tok kiperneng idirik
Kitebeg ya iteu ngenap lengrik

Baag kitibak bekan kipasal
Kipergel bebegei tanpe kinyesal
Salah hik sengoi hilantak paral
Hijoi benahut ijengoi akal
Kayat baag lei hik tok hikernal

Jeoi bende de rusak
Mimang had inerugik hirasak
Mende lei semuak tok hijagak
Alam hik tanggungjawab semuak
Jadik beiloh hijagak semyak.

Ektiviti

1. Bacak ru paham sajak gunakan sembot ru intonasi de betol.
2. Bincang ceti sajak.

Bacak maklumat.

Penenteng Teu ha Hik

Teu had ipenenteng nu hik sengoi. Teu jugak bihod ya menatag ru tenumbuh. Teu boleh biberkep ju bebegei sumber iaajah batagari, perigik, telagak, laot ru kekilek nej. Alau begeiajah, hik hihod teu de berseh.

Hik higuak teu ha memasak, seksuj, mamuh ru kekilek nej. Kayat ajeh teu hunen ya birawat mende bitrol ha genunak hik jengoi. Teu de bor hingut ialoh teu cet atao teu betapes mende bor ha senihat.

Selaen ajeh, tenumbuh jugak kihod teu. Tenumbuh de bicet hod hicheh dek kisui er. Menatag jugak ialoh bende sui de kihod teu. Selaen ajeh, teu had bihod amen mong ngeknej nunanek was mende biha perlet os dek tok kiberbor.

Pintanloh teu had ipenenteng ha sinui bende res ku duniak adeh. Ju kenjeh, hik hodloh hihergak teu de mong ku was memasak.

Ektiviti

1. Bacak ru paham maklumat gunakan sembot de betol.
2. Kek ayat majmok de mong kateh maklumat.
3. Beh ayat majmok ju nekateh adeh:

batagari

ceh

res

penteng

tenumbuh

trol = sarol
berbor = merebak

Cerngai ru Belwal

Cerngai nepetek.

Cerlah Canuk

sisak pukal

sisak empal

sisak kertas

sisak pelastek

sisak bebahaye

Ektiviti

1. Neng abik gambar.
2. Cerite ha mengsat de mong kateh nepetek de bipecerngai.
3. Tules nej cerite de bipecerngai.

23

Paham maklumat.

Nyek Straw

Straw ialah sempod ngeknut de bicipite bipesernang mai ha sepod ngeknut ju gelas atao butol. Straw ya leu bigunak ya mai jengoi ngenap duniak. Straw pelastek ialah straw de had itenghan. Paneika engkek, straw pelastek adeh terek biha lupos? Nelupos straw adeh kikit mase 200 tahut ha pruses neurei. Kempen Nyek Straw adeh ya bibeh ku negare kilek. Selaen ajeh, straw pelastek adeh binyek begunak mende kipekayat cenemar alam sekuk cenemar teu.

Kerajaan hik jugak ya kilancar Kempen Nyek Straw ku 1 Januari 2019 ru an bikuatkuase ku 1 Januari 2020. Yama biog mase nutahut? Timpoh nutahut adeh biog ha pitak mai jelwal sebegei timpoh cenubak. Selaen straw pelastek, mai jelwal boleh naigunak straw de bibeh ju kertas, awat, besi ru silikon. Cenadang adeh boleh bigunak mende ha pergek genunak straw pelastek.

**PEDER
NYEK NU
STRAW**

Ektiviti

1. Bacak maklumat gunak sembot de betol.
2. Cerite ha maklumat de bibacak secare betatasusila.

sepod = lod, sedot

Bei Betules

Tules ru peterang.

Juk Beh Penyu

Barang de perlu

Wak Rosa kibeh prujek kitar semulak ha perenneng Jis Kitar Semulak neanjor Sekolah Kebangsaan Lod Manor.

Care bahneh

1 guntig – pejadik berog, teg, kui, jug ru sentak

2 kale – de biguntig

3 certat – ku iberog

4 hias – kenog – butang ru manik

Ektiviti

Peterang care ha seryap penyu jjiroi gambar gunakan engrok kerjak de biog.

Bei Belakon

Bacak ru lakon.

Senamut Mase Bumik

Ma igah, Wak Rosa?

Gah bor, Wak Rosni.

Harok peringak hik?

Rimdjih sihat.

Hek paneika huperdoh jis ma?

Eu, tok ngpanei. Ma ijis?

Huperdoh senamut Mase Bumik.

Ma senamut Mase Bumik ajeh?

Mase Bumik ialah perenglet lampu ru nealat letrek jap deg ru tempat kerjak seluneu nujam.

Ma itenujuk senamut Mase Bumik adeh?

Senamut adeh kipokes ha pergek perenghol karbon dioksida ru kos letrek. Adeh betenujuk ha perkus senendar neubah iklem.

Pojloh ngpasal nu amek ru apak ha senamut adeh. Eng pen ngasukong senamut Mase Bumik. Abor haknuk nu hek mende hepasal hal adeh nu jik.

Abor haknuk.

Ektiviti

1. Bacak ru paham dailog.
2. Beh nelakon jji oi watak kateh cerite gunakan gaye lilei.

Bacak ru paham nepetek.

Berengket Global

Berengket global ialoh perenghuj purate atmosfera bumik secare globel de bibeh ya hik atao secare semulak jadik. Berengket globel adeh buleh belakuk neubah iklem, perenghuj paras teu laot ru suhu bumik. Cuntol belakuk berengket globel de bibeh ya sengoi ialoh ju kilang, tenenbot, teknot rimak ru peladoh lod beros de belakuk secare semulak jadik.

Kayat ju berengket globel adeh buleh kipejadik tik tok er. Ju kenjeh, yas ceknet an gu gek. Selaen ajeh, kadar manik pen an gek mende ya hoj. Ijis pen an mong neubah ru belakuk senebar bebegei hawar.

Mong memerip care ha pergek berengket globel adeh. Antare icare ialoh pergek genunak tenenbot, amal ektiviti kitar semulak, pejeoi ektiviti ceknet jehuk, berentik geknik jehuk ku rimak de bibeh secare tok tekawal ru pergek genunak letrek. Jeoi mai tok biretik ha itengrek penomena neubah iklem adeh. Sebegei masarakat de prihaten, hik hodloh hikot panei hal adeh.

Ektiviti

lod beros = gunung berapi

1. Jawab senual penengham ku kerop.
 - (a) Ma iceti berengket globel?
 - (b) Ma icuntol belakuk berengket globel?
 - (c) Nyate kayat de an belakuk ju berengket globel.
 - (d) Senarei memerip care ha pergek berengket globel.
2. Senarei nekate neimboh ku imulak de mong kateh maklumat.
3. Beh ayat ju nekate de mong neimboh ku imulak.

Cerngai ru Belwal

Og respon de betol.

Ektiviti Neamal Teknologi Belaer

Sekulah Bah Rudi mong biui ektiviti Neamal Teknologi Belaer. Bah Rudi, Bah Jali, Wak Rosa ru Wak Sinar naikenjip sernuk naimuj ektiviti de bibeh ku Padang Lod Manor. Bebegei ektiviti de biperneng ha mureb-mureb dek lebeh naikenal ha teknologi belaer. Guru-guru naibesat ha Bah Rudi ru ikekawat dek naiamal teknologi belaer kateh sinui lienai.

5

neamal kitar
semulak

1

bumik belaer

4

kerip
tenage

3

kerip teu

2

arap mesre
alam

Ektiviti

1. Cerite ha Neamal Teknologi Belaer gunak sembot de betol.
2. Bacak ru pelenkap maklumat ru betol.

Bil.	Neamal Teknologi Belaer	Cuntoh
i.	neamal kitar semulak	kertas, kacak, ten ru kekilek nej.
ii.		
iii.		

Cerlah maklumat ru betol.

Bas Letrek Kiperealisasi Teknologi Belaer

Bah Rudi ru ikekawat najug ju ektiviti Neamal Teknologi Belaer. Tare enai poj ha amek apak nainyong, mong nukebek bas letrek kilaluk. Bah Rudi kiha panei ha bas letrek. Ilei pen kikek ku Internet ha maklumat bas letrek. Ilei kibacak maklumat ajuh ku nanek blog mai.

www.basletrek.com

Bas letrek ku Malaysia toktik biperkus bernor. Mong **sarikat peninen** de kihasel bas letrek ha genunak mai jengoi. Elektrik Bas Inovasi Malaysia (EBIM) ialah bas letrek nereke peninen an beoperasi ku **nong rayak**.

Bas letrek adeh boleh kicip inyaknak 200 km peksendok bicas. Ceknas had kikit mase seluneu nik jam taleh.

Antare teknologi de bigunak kateh bas adeh ialah sistem **brek** nejana semulak (*regenerative braking*). Sistem adeh kijana semulak tenage letrek ju **motor** (hunen kibeubah kijadik dinamo) amen bigunak brek. Tenage de bipejendak boleh bipergek ru jarak ceknip lebeh optimem.

Bas letrek lebeh bor ju bas biase mende tok kicemar udare. Bas letrek jugak tok kiperhol engrok **injen** diesel de renyah. Mai tekbot bas jugak naikenjip selese mende bas letrek tok kiyahyoh. Bas letrek tahan leu ru kos terenbor had igeknek.

Ektiviti

- Tandak ha ayat de betol ru ha ayat de sek.
 - Ceknas bas letrek kikit mase seluneu lapan jam.
 - Bas letrek tok kicemar udare.
 - Injen bas letrek tok renyah.
 - Bas letrek tok tahan leu ru mahal iterenbor.
- Beh ayat gunakan engrok muh am konkret de bekale ceher.

Bei Betules

Lapas ru betol.

Pantut Sinui Bekualiti

Wak Sinar had kikerakmik,
Kikerakmik bile kiburuk Wak Kerik;
Teknoloji belaer kihergak bumik,
Alam hik pen bor beserik-serik.

Bah Seli nu serag keknek ha betar,
Kiisik ibetar kateh ibundot;
Teknoloji belaer teknoloji de pintar,
Umor bumik boleh kipelanjot.

Apak Wak Rosa kawat Bah Ibon,
Balet nu kedai baien kemere;
Teknoloji belaer rendah ikarbon,
Alam kerileng hik betamah mesre.

Bah Jali susah isengik,
Susah isengik kaha cak perah;
Alam de bor kipesihat berog hik,
Kesan deg belaer tekawal ipenyudah.

Hik gei padeg agok bekatik,
Amek kijaar jadik beceti;
Dasar teknoloji belaer had beretik,
Sinui hik pen lebeh bekualiti.

Ektiviti

1. Tules nej pantut de biog ru kemas.
2. Bacak ru lapas pantut gunakan semboto ru intonasi de betol.
3. Bincang ceti pantut jijo irangkap.

3.5.1
2.1.1

Bei Belakon

Belwal gunakan gaya lilei.

Bah Rudi kaha pinjam bob ku pusat sumber. Ilei kaha petamah ilemu ha teknologi belae. Mase kilei ku pusat sumber, Wak Rosa kiserapak ilei.

PUSAT SUMBER SEKOLAH
SK LOD MANOR

Program Nilam

Keknek Maklumat

Wak Rosa: Bah Rudi, eng ngha semanj tulug. Bulehka?

Bah Rudi: Semanj tulug? Ha ma?

Wak Rosa: Hek hepaneika ha teknologi belae? Cikgu Bahasa Melayu kior jik beh kenarag senarah ha teknologi belae.

Bah Rudi: Teknologi belae? O...buleh. Ma de hek hod panei?

Wak Rosa: Teknologi belae ajeh ma?

Bah Rudi: Teknologi belae kirujok ha berengkus ru aplikasi nealat ru sistem ha jagak alam kerileng, alam semulak jadik atao kipergek kesan negetip ju ektiviti sengoi. Bidag ajeh kirangkom nukenumpol kaedah ru bahan-bahan de teros kibekembang ju teknik de kigunak tenage ru prodak berengseh tok betoksik. Ma de hek hod panei nej?

Wak Rosa: Empat tunggak dasar teknologi belae ajeh ma?

Bah Rudi: Teknologi belae mong empat itunggak iaajeh tenage, alam kerileng, ekonomi ru sosiel. Eng ngrasak hek kenak hekek nerujok ku Internet. Pajeh mong biperneng jeoi maklumat de hek hod.

Wak Rosa: Abor haknuk, Bah Rudi. Bulehka eng ngjoi hek nu pusat sumber?

Bah Rudi: Abor haknuk. Jukloh.

senarah = syarahan

Ektiviti

1. Beh nelakon ha bengwal ku kemil.
2. Sebot prasa muh de mong kateh bengwal.

Engrok Ernor

Sebot engrok ernor ru betol.

Bei Amal Samak-samak

Tulug gunak bol kerip tenage.

Agok wes teu bikbaj amen tok higunak.

Harap hien kerite de kigunak biodiesel.

Ga pej kertas ru pipe de bigunak ru ngeng nu pusat kitar semulak.

Pei en bet pelastek mase ha beklik. Tulug en bet teknologi belaer.

bikbaj = melimpah
pei = agok/imbei

Ektiviti

1. Beh ayat ernor kilek ju engrok ernor de biog.

tulug

agok

harap

ga

pei

2. Kek ru sebot nar suku engrok tetutup de mong kateh ayat.

Cerngai ru Belwal

Sebot ru tepat.

Tiwi Pintar Android
(Smart TV)

Tiwi pintar Android bipelenkap ya bebegei menudah:

- aplikasi nehibor, pendidikan, berite ru sukan
- nehidmat jarol walah wayar
- kemere web
- cengrot *High-Definition Multimedia Interface* (HDMI)
- gej ru teknologi pai
- bijual ku kedei letrek ru pasar raye
- iregak de bepatot
- bebegei jename de bermuh
- boleh hineng bebegei sengyar sekuk drama tiwi
- sesuei bineng ya peringak

Ektiviti

1. Bacak maklumat gunakan sembot de betol.
2. Sebot nar ru nik suku engrok tebukak kateh maklumat ku kemil.

Nar suku engrok tebukak	Nik suku engrok tebukak
	
	
	

Bacak ru paham maklumat.

Suj ya Lei

Ya memerip jis, manik tok kihoj. Abat bajuk mai Wak Sinar tok sot nunoh. Yah adeh, Wak Sinar kiajak iamek ru iapak dek naisuj abat bajuk ku kedei dobi layan lilei. Kedei dobi ajeh tok nyakju deg enai. Nehidmat dobi de bibeh ajeh murah ru gej kisuj abat bajuk. Lagik pen, Wak Sinar kiha panei genunak misen seknuj ajeh.

Ya lei ku kedei dobi ajeh, Wak Sinar pen kitulug iamek kiangkut abat bajuk. Iamek kior Wak Sinar bacak ru joi care-care seknuj abat bajuk gunakan misen seknuj ya lilei ru betol.

1. Tukar duet kertas nu duet selen amen hik ha permuj ku lubog misen seknuj ya lilei.

2. Pileh misen seknuj de ha gunakan joi inyahneh abat bajuk.

3. Permuj abat bajuk ku misen seknuj de hipileh.

4. Permuj duet selen joi inyahneh abat bajuk kateh misen seknuj. Telas ajeh tekan butang 'Mulak'.

5. Amen abat bajuk ya telas bisuj, permuj ku misen perengсот. Permuj duet selen joi iluneu de hihod. Amen imisen ya kiberentik, barukloh hiperhol abat bajuk.

Ektiviti

1. Bacak maklumat gunakan sembot ru intonasi de betol.
2. Cerite ha care-care seknuj abat bajuk gunakan misen seknuj lilei.

Tules ayat ru kemas.

Jam Teg Pintar

Wak Sinar kicatuk iduet belanjak mende kaha belik jam teg pintar. Ilei ya kibacak maklumat ha jam adeh kateh Internet. Wak Sinar kikep memerip maklumat penteng ha jam teg pintar.

Jam teg pintar boleh hibetelipon ru hibemesej.

Jam teg pintar boleh hitanyak gah gunak e-mel de hingeng.

Jam teg pintar kitulug hik joi mase.

Jam teg pintar boleh hikek maklumat ju Internet.

Jam teg pintar kipetenang sengik hik mende boleh higerteg bebegi laguk.

Jam teg pintar kitulug peingat hik ha numanek pekare bebegi jis yesnos ju kelender.

Jam teg pintar boleh higunak ha ujik kelop ju aplikasi mennan.

Jam teg pintar jugak boleh hikek tempat de ha tujuk ru gej.

Ektiviti

1. Salit ayat ku kemil ru kemas.
2. Senarei nekate de mong neimboh ku imulak ru betol.

Bei Besajak

Bacak ru deklamasi sajak.

Lengrik Eng Beteknologi

Malaysia lengrik eng
 Lengrik de had beteknologi
 Icenapei teknologi gu luas
 Ku darat, ku pateu ru ku suwig
 Sains ru teknologi hunen bekembang pesat

Ku jaman pembangunan
 Mai kerkor ru mai et nu teu tok bisip
 Industri dese kiubah naseb mai kampug
 Dek naiberkep sinui cemerlang

Yah adeh
 Saintis biperyos ku duniak
 Naicipte jeoi kaedah
 Samak ireng ru berengkus Internet

Malaysia lengrik de beteknologi
 Teknologi de kiubah sinui hik
 Teknologi de kipemajuk masarakat hik
 Teknologi de kiog serennang sinui hik.

Ektiviti

1. Deklamasi sajak ru intonasi de betol.
2. Tules sajak ru kemas.

i kerkor = teroke

Tules ru betol.

Lampu Nong Solar LED

Lampu nong solar LED gu bermuh ku kampug hik. Lampu adeh tok kigunak letrek begei lampu nong biase. **Lampu nong solar** had itengrang ju lampu nong biase. Lampu adeh tahan leu lei 50 000 jam. Lampu nong solar adeh jugak **kikerip belanjak** hik mende tok payah hiperhol duet ha pasag cog letrek.

Lampu nong solar buleh bipasag ku was de mong lampu nong letrek biase. Lampu adeh jugak bipasag ku was de tok beletrek nunoh. Genunak lampu adeh buleh hikerip tenage letrek. Kos de buleh hikerip ialoh kos mulak-mulak ha pasag samak ru kos bil letrek ha jangke mase cereg.

Lampu adeh jugak buleh **kikerip mase** mende buleh higunak teros amen ya hipasag. Ireke mentok pen moden ru begaye. Bahan aluminium, aloi ru kacak de **bekualiti tinggik** bigunak dek ijangke sinui **tahan leu**. Lampu adeh jugak tahan teu ru ijis IP 65. Lampu adeh kibepungsi ya ilei amen kelem. Bateri lampu adeh an kicas gunak solar ku jis yah.

IP 65 = IP ialoh *Ingress protection*, angke 6 imaksud nealat tahan habok, angke 5 imaksud nealat tahan senembor teu.

Ektiviti

1. Tules ayat majmok ju prasa de bekale ceher.
2. Belwal ha bernor lampu nong solar ru betol.

Cerngai ru Belwal

Belwal ru gunak ayat de tesusut.

Polis de Jeoi Ijasak

Sarjan Mejar Apot a/k Saad ialah numom pesare polis VAT 69 Komando. Ilei had bermuh kateh penasok polis mende jeoi ijasak kijagak neaman negare. Seluneu ilei kijadik polis, ilei ya 15 noh kibeperag ru komunis.

Ilei kimuj penasok Senoi Praaq ku tahut 1968. Ku tahut 1970, ilei bitukar nu VAT 69 Komando mende ku tahut ajeh mong komunis kibeh kacau kateh Malaysia. Ilei bior joi del komunis mende ilei had inehandal sinui ku serag. Ilei bigeral 'The Big Nose' mende boleh kikerngoi del komunis alaupen ya beminggu-minggu naidek.

Komunis cubak naiha bercep del ceknip lienai tapik Sarjan Mejar Apot a/k Saad hoj kibize del menatag ru del sengo. Kayat ajeh, ilei had bisengoh ya komunis ru kijadik numom de had ipenteng kateh penasok VAT 69 Komando ha iyas ajeh.

Biodata

Muh: _____
 Kerjak: _____
 Tahut kimuj kerjak: _____
 Tahut bitukar kerjak: _____
 Ijasak: 1. _____
 2. _____

hoj = laluk

Ektiviti

1. Bacak biograpi ru belwal ha penenteng hikenang jasad polis.
2. Pelenkap biodata ru maklumat de betol.

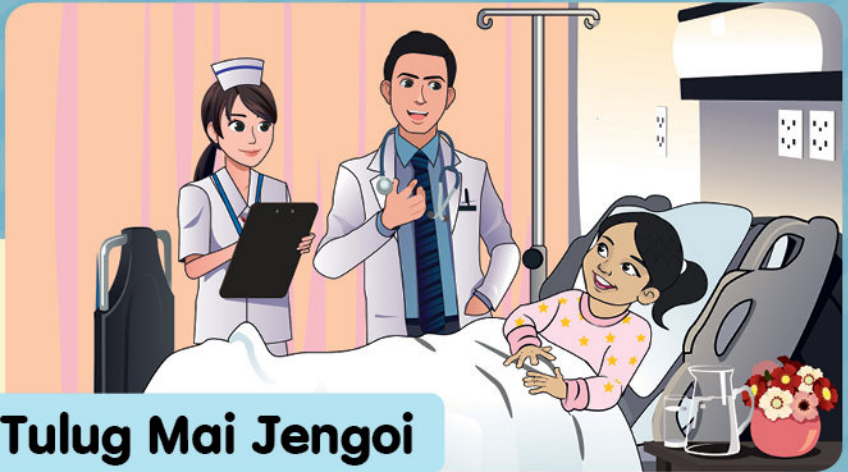
1.3.1
2.1.1

NOTA GURU:

- Peterang nu mureb sejarah rengkas penasok Senoi Praaq, VAT 69 Komando ru komunis.
- Bimbeng mureb kek jasad Sarjan Mejar Apot a/k Saad.

Bacak ru paham.

Tulug Mai Jengoi

Dokter Alang: Bor huper, Wak Rosa. Begeiharok hek hekenjip yah adeh?

Wak Rosa: Bor huper dokter. Nyawak eng bor gek ngkenjip. Abor haknuk mende jun perlai eng.

Dokter Alang: Ajuhloh kerenjak dokter. Kerenjak adeh had ibernor. Hik boleh hitulug mai jengoi. Dokter kipas ru kikek cuntol nyaknik peksendok kiog penglai.

Wak Rosa: Eng ngminat jugak ngha jadik dokter tapik ngsengoh ha behip.

Dokter Alang: Agok sengoh. Had ijengoi banse dokter adeh. Mong dokter lemunj, dokter menatag, dokter jeag ru kekilek nej. Icuntoh, eng ialoh dokter sayet. Tugas eng ialoh ngpas senihat mai sayet.

Wak Rosa: Begeiharok dokter kiberkep kerenjak adeh?

Dokter Alang: Belajar abetol ju tahut satu lei universiti. Amen hirajit hol nu sekolah, hik an hijadik sengoi de cercor mende hikep jeoi lemu penanei.

Wak Rosa: Hoohloh dokter. Eng an ngjoi bingsat jun. Abor haknuk.

Ektiviti

Jawab sensual ku kerop.

- Yama Wak Rosa kimuj wad?
- Bulehka Wak Rosa kijadik dokter alau ilei kisengoh ha behip? Og ikayat ha jenawab ajeh. 🧠
- Hik penentuk mase pigoi lihek. Og peniker engkek. 🧠

Bei Betules

Neng ru tules.

Ruwai Beranik

Ektiviti

yar lengkad = yar senggej

1. Neng vidio ru isik maklumat ku kerop.

Muh penules dairi	
Was de kicip	
Pekare de kineng	
Jenim de kikenjip	
Icite-cite	
Ineharap	

2. Senarei engrok edjektip ru engrok penguat ju vidio.
3. Beh ayat ju engrok edjektip ru engrok penguat de bisenarei.

Bei Bedindag

Bacak ru dindag.

Juk Hicapei Neempok

Pigoidoh eng ngha jadik cikgu, cikgu (2x)
Eng ngajar lei bipanei
Dek walahloh mai de kedei
Dek empok adeh tecapei
Kerakmik hura hure
Boom (4x)

Pigoidoh eng ngha jadik bombe, bombe (2x)
Eng ngperlet os de berbor
Ru selamat mai de celog
Dek empok adeh tecapei
Kerakmik hura hure
Boom (4x)

Pigoidoh eng ngha jadik misi, misi (2x)
Eng ngtulug perlai mai nyik
Kenjip sernuk senang sengik
Dek empok adeh tecapei
Kerakmik hura hure
Boom. (5x)

(ulag nej)

Irama laguk: *Marching Ant*

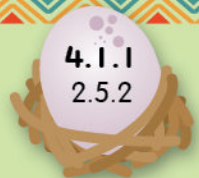
Ektiviti

1. Bacak ru nyate nilei bor ku laguk.
2. Beh pete peniker ha peterang tugas jap-jap kerejak.

NOTA GURU:

Bimbeng mureb ceryak maklumat de tesirat jap-jap kerejak ha pelenkap pete peniker.

Kernal ru kermuh.

Abor Haknuk Posmen

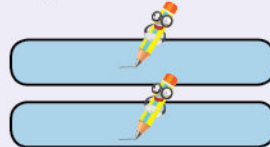
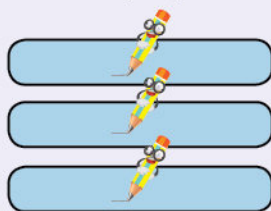
Adeh numom posmen. Ilei kingeng surat ju nudenneng deg nu nudenneng deg. Ilei kitebot nukebek mutu. Jis adeh eng ngkep nupucok surat. Mong jugak posmen de kitebot van. Ilei kien benungkus ju alamat de biog.

Dujeh amek eng kikep nubungkus abat. Englag dujeh tenek eng kikep nupak barang. Abor haknuk posmen. Tiktok engkek had itengrek sinui jik.

Ektiviti

1. Senarei penjudoh benilag.

2. Beh ayat ju penjudoh benilag de bisenarei.

Cerngai ru Belwal

Semanj tulug.

Penenteng Surat Resmi

Huperdoh eng mong temu janji ru dokter ku hospitel. Begeiharok eng ngha pasal nu cikgu?

Kateh neuros resmi, hik hodloh hitules surat resmi hiha sureh jenim lihek. Cikgu mong kiajar hik care hiha tules surat adeh.

Buleh. Kot pen ru kertas, eng an ngternyul hek care ha tules surat resmi nu cikgu.

Ektiviti

1. Bacak dailog ku kemil.
2. Pelenkap senmanj Wak Rosa nu itenek ru gunakan ayat majmok.
3. Tules ayat de bibeh kateh bob tules.
4. Beh memerip senmanj ju jenim de biog.

Bacak ru paham.

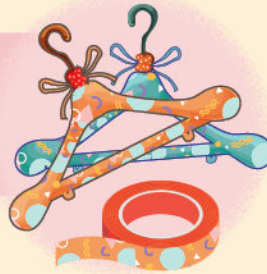
Belajar Sains Pen Bor

PETUE HIPERWER BENDE JU BEKARAT

Cat pagar, pintuk besi ru mangge ha mentok nelapes pelindung, hiperbor ru hibeh iranis begei pai.

Sebul senangkot bajuk atao kelip kertas ya pelenkat washi ha pelindung besi ju kenarat.

Perjot senem serenglej ku irantei ha perwer karat ru kiperjos ceknip meskar.

Ektiviti

1. Cerlah maklumat jijoi gambar de biog.

Care perwer karat	Cuntuh bende	Ibernor
hicat		
		perwer karat ru kiperjos ceknip meskar
	senangkot bajuk ru kelip kertas	

2. Cerite nej jenim de boleh hikaet ru mate pelajaran Sains kateh sinui nunyenis.

i perjos = lancar
sebul = salot
pelenkat = cerentat

Ceryak nekate nuceti.

Jik Jipanei Engrok Mai Biyeg

Abek, Wak Rosa! Ipenanei hek he**belwal** ru mai biyeg ajeh. Ma de kitanyak?

Ma imuh ru ju belok **kihol**?
Ya merip jis ilei ku Malaysia?

Ilei kitanyak nong ha **et**
nu Lod Manor.

Imuh William. Ilei ju England ru
ya nik minggu mong ku padeh.

Nyampang ya hibelajar engrok
mai biyeg ku sekolah ru Cikgu
Morgan. Ilei **kisureh** tok rugik
hibelajar jeoi bahase.

Kayat ajeh hik hod hirajit hol nu sekolah.
Ku sekolah, bebegei lemu penanei de
buleh hiberkep. Ju kenjuh nej, Kampung
Lod Manor adeh **semedang** bitibak ya
pelancong. **Pek** rugik hibelajar engrok
mai biyeg.

Ektiviti

salej = gantik

1. Bacak daiolog secare jelos ru intonasi de betol.
2. Og nekate nuceti ha nekate de bekale ceher.
3. Tules nej ayat de ya bisalej iceti.

Bei Besajak

Cerngai sajak.

Tok Buleh Cerahlah

Kus pegelap
Bukak mat
Bakek ilei...

Menman
Jerjar ku padag
Pen bakek ilei...

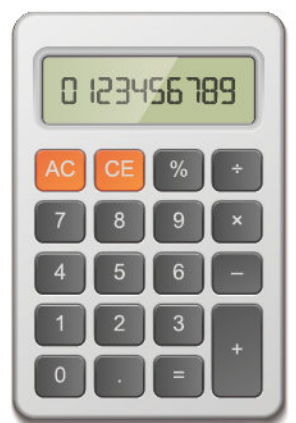
Mamuh
Log bajuk
Bakek ilei...

Cakcak mengot
Neng tiwi,
Beh kerjak sekulah
Ku pajeh pen bakek ilei...

Et sekulah
Tebot meskar
Bakek ilei...

Number, number, number...
Ku jam, ku bajuk, ku barang, ku bob
Ku rimut, ku tiwi, ku degwal
Ku bangbelok taleh
Bakek ilei...

Jug badeg
Singah nu ransom
Bakek ilei...

Ektiviti

1. Deklamasi sajak jijoi intonasi ru kretiviti lilei.
2. Tules nej sajak de biog ru kemas.

Neng abik poster.

Pendidikan Kesihatan Beh Neamal

SINUI EKTIP, BEROG SIHAT

pergek

3 – 4 noh numinggu

Beh jap-jap jis

Ektiviti

1. Senarei engrok kerjak de mong ku poster.

2. Beh ayat majmok ha nekate de bisenarei.

NOTA GURU:

- Bimbeng mureb senarei engrok kerjak.
- Semanj mureb pileh limak engrok kerjak ru beh ayat majmok.

Jawab sensual kerop adeh.

1. Kek ayat tunggal de betol.

- (a) Menatag de gek ialoh begei jol, penyu, orang utan, tapir ru kekilek nej.
- (b) Simbol panda bikot ju panda bermuh Chi Chi.
- (c) Pusat Pemulihan Orang Utan Sepilok bibukak nu mai pasak engrak ru sayet.
- (d) Penyu nanek menatag de kaha merek pupos ru teancam.

2. Garis nekate de mong neimboh ku imulak kateh ayat adeh.

- (a) Straw bigunak ya mai jengoi ngenap duniak.
- (b) Kayat berengket globel adeh buleh kipejadik tik tok er.
- (c) Senamut Mase Bumik kipokes ha pergek kos letrek.
- (d) Hik hodloh hijagak bumik dek selamat.

3. Tules engrok ernor de betol.

- (a) _____ hek heet nu Proqram Teknologi Belaer.
- (b) _____ sip gunak bol kerip tenage.
- (c) _____ ga biar teu kibekbaj ku beldi.
- (d) _____ pej kertas kateh tong ked.

4. Senarei limak engrok kerjak:

- (a) _____
- (b) _____
- (c) _____
- (d) _____
- (e) _____

5. Tules ayat majmok ju nekate kerop adeh.

- (a) teu cet
- (b) teknot tebukak
- (c) berengket globel
- (d) teknologi belaer

Sistem Tagal

Sistem tagal ialah nanek konsep puleh pereii sumber kak de kilibat mai ku nunanek kampug. Sistem tagal jugak ialah nanek care ha uros biosfera iaajeh heknod jenagak ru puleh pereii alam kerileng. Ku memerip tempat, sistem tagal adeh bikenal sebegei “bombon” kateh engrok Kadazandusun de beceti agok.

Jijoi sistem tagal adeh, genunak sumber semulak jadik atao was ajeh bihad ha nealak puleh pereii ru bipasti sumber ajeh an mong lei ditehjuh. Huat, masarakat ku Kampung Luanti Baru, Ranau enai beh was ajeh sebegei was nelancong ru bibukak nu rimdij mai. Jeoi mai biet nu was ajeh mende biha kenjip menman ru kak kelah de kalok ru jeoi de mong pajeh. Kak kelah adeh ialah nanek spesii kak de merek pupos. Jadik, borloh kak ajeh bipereii secare semulak jadik ha perenneng jenerasi huat ru pigoi.

Hik hiharap sistem tagal adeh an mong ku Semenanjung Malaysia dek boleh hijagak ru hipuleh sumber kak ku was lihik. Ju kenjuh, jeoi mai bikep senendar ha jenagak alam kerileng ikusus jenagak teu.

puleh pereii = pemuliharaan
puleh peres = pemeliharaan
huat = hunen